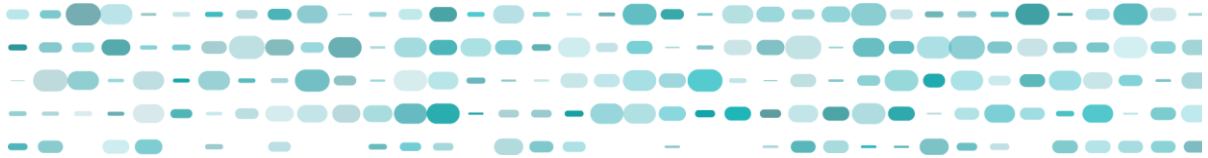

ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA
KÖZGYŰJTEMÉNYI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI IGAZGATÓSÁG

2021. május

Szezonális munkavállalás a COVID-19 járvány idején

Elemzés

AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐK RÉSZÉRE

infoszolg

Képviselői Információs Szolgálat
infoszolg@parlament.hu

Készítette:

DR. ÁCS VERA

Országgyűlés Hivatala

Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság

Képviselői Információs Szolgálat

Tel.: 441-6486

E-mail: infoszolg@parlament.hu

Az elemzés belső felhasználásra, az országgyűlési képviselők tájékoztatása céljából készült.
A háttéranyag a téma külföldi jogi szabályozásának és gyakorlatának összefoglalását tartalmazza.

Lezárva: 2021. május 6.

További háttéranyagainkat megtalálhatja a parlamenti hálózaton
és az Országgyűlés honlapján elérhető információs oldalainkon:
<http://intra.parlament.hu/infoszolg/> | www.parlament.hu/infoszolg

Kérdéseivel és észrevételeivel forduljon bizalommal munkatársainkhoz!

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	2
SZÁMOK ÉS TÉNYEK	3
JOGI SZABÁLYOZÁS	4
A járvány előtt hatályban lévő szabályok	4
COVID-19 világjárvány ellensúlyozására tett legfontosabb uniós lépések	8
COVID-19 JÁRVÁNY HATÁSAI A TAGÁLLAMOKRA	11
Ausztria	12
Egyesült Királyság	15
Franciaország	19
Németország	21
Olaszország	25
Spanyolország	28
ÖSSZEGZÉS	32
BIBLIOGRÁFIA	34

BEVEZETÉS

A tagállamok a gazdaság bizonyos szektoraiban, különösen a mezőgazdasági, élelmiszeripari és az idegenforgalmi szektorban, rá vannak utalva a más tagállamokból vagy az Európai Unió (EU) kívülről, az ún. harmadik országokból érkező szezonális munkavállalók/idegny munkások által végzett munkára az év meghatározott időszakában.

A koronavírus terjedésének megfékezése céljából bevezetett tagállami intézkedések, különösen a határlezárások, az ideiglenes korlátozások, a belső határellenőrzések és a kötelező karantén szabályok súlyosan érintették a határt átlépő szezonális munkavállalókat, valamint munkáltatóikat. 2020-ban a hiányzó szezonális munkavállalók pótlása – kezdve az ültetéstől a betakarításig, az élelmiszer feldolgozásig, valamint a csomagolásig – komoly gondot okozott a mezőgazdaságnak, az élelmiszeriparnak, a munkáltatóknak és a tagállamoknak. A határok lezárása a termelés visszaesésével, az exportok elmaradásával, az élelmiszerláncolatok megszakadásával, a lakosság élelemmel történő ellátásának fennakadásával fenyegetett. A tagállamok tehát a járványügyi szabályok keretében bevezetett utazási korlátozások miatt kénytelenek voltak más megoldásokat választani annak érdekében, hogy a termények ne menjenek tönkre a termőföldeken, és megfelelő mennyiségű élelmiszer jusson a boltokba.

A világjárvány következtében kialakult helyzet ugyanakkor rávilágít az Európai Unió értékeire: a szabad mozgásra és szolgáltatásnyújtásra, de egyben azok sérülékeny voltára is. Emellett rámutat a tagállamok, valamint a munkáltató-munkavállaló közötti függőségi, kiszolgáltatott, s a járvány folytán még kiszolgáltatottabb viszonyaira.

Az elmúlt évben számos tudósítás, hír, interjú került napvilágra, amelyek a szezonális munkavállalók, különösen a migráns szezonális munkavállalók munkaidővel, minimálbérrel, munkahelyi biztonsági előírásokkal kapcsolatos jogaik megsértéséről, szálláshelyeik kritikus állapotáról, vagy éppen tisztességtelen elbocsátásaikról adtak hírt; annak ellenére, hogy a szezonális munkavállalókat ugyanazok a jogok illetik meg a fogadó országban, mint a fogadó ország állampolgárait.

Mivel a világjárvány 2021 elején is javában tombol, s eljött egy újabb tavasz, amikor a földeken meg kell kezdeni a mezőgazdasági munkát, a szezonális munkavállalásból élők és a munkáltatók hasonló vagy éppen ugyanolyan problémákkal szembesülnek, mint tavaly ilyenkor.

Az összefoglaló [a 2021/7. számú Infojegyzetünknel](#) részletesebben, kronológiailag mutatja be az Európai Unió reflektálását a 2020-ban felmerült problémákra (határlezárások, útvonalak blokkolása, határokon történő hosszú sorok, szezonális munkavállalók kizsákmányolása, stb.), valamint összefoglalja néhány tagállam járvány előtti gyakorlatát s alternatív megoldásait, próbálkozásait a hirtelen fellépő munkaerőhiányra.

A vizsgált tagállamok kiválasztásánál főszeppont volt, hogy a mezőgazdaság a gazdaságban igen jelentős szektort képvisel, továbbá, hogy melyik tagállamban foglalkoztatnak a mezőgazdaságban a legnagyobb számban szezonális munkavállalót akár az EU-ból, akár az EU-n kívülről. Bár az Egyesült Királyság már nem az Unió tagja, mégis érdemes a II. világháborúig visszanyúló szezonális munkavállalókat célzó rendszereinek vizsgálata, különös tekintettel arra, hogy ezekkel az 1990-es évektől éppen a Közép-Kelet európaiakat célozták. Unióból történő kiválásuk miatt 2021 januárjától a szigetországban új idegenrendészeti szabályok alapján lehet szezonális munkát vállalni, ahol a Brexit referendum óta a szezonális

munkavállalók száma folyamatosan csökken, jelentős munkaerőhiány van, amelyet a font gyengülése, a pandémia, illetve a kilépés csak fokoz(ott).

Tekintettel az idegenforgalom drasztikus visszaesésére világszerte, az összefoglaló a szezonális munkavállaláson belül alapvetően a mezőgazdasági szezonális munkavállalásra fókuszál.

A statisztikák elérhetősége, naprakészsége és részletessége között a tagállamok között óriási különbségek vannak. Sokszor egy tagállamon belül is a különböző szervek más-más adattal rendelkeznek vagy becsléseik mutatnak különbözőséget. A szezonális tartózkodási/munkavállalási engedély, vízum miatt a harmadik országbeliekre vonatkozó adatok pontosabbak, az EU által is gyűjtöttek. Az uniós polgárságú szezonális munkavállalók esetében nagyon sokszor nincs statisztikai adat, csak becslések állnak rendelkezésre, amelynek oka, hogy egyrészt relatíve rövid időtartamban tartózkodnak a fogadó országban, így nem kell magukat regisztráltatni, másrészt többféle jogi konstrukcióban dolgozhatnak (rövidtávú munka, kölcsönzés, kiküldetés keretében stb.), amelynek regisztrálása szintén különböző elvárásokat mutathat a tagállamokban.

SZÁMOK ÉS TÉNYEK

Szezonális munkát az Európai Unióban mind uniós polgárok, mind harmadik országbeli állampolgárok végeznek. Becslések szerint **Franciaországban évente összesen 200, Németországban 300, Olaszországban 360 ezer fő dolgozik.**¹ Az Egyesült Királyság mezőgazdasága is nagy mértékben függ az ideiglenes szezonális munkaerőtől (kb. 75 ezer fő), amelynek 98 százaléka uniós polgár, főleg Romániából és Bulgáriából.

Az [Európai Bizottság szerint](#) az EU-ba **100 ezer harmadik országbeli állampolgár** (beleértve az illegális migránsokat is) érkezik szezonális munkára, miközben az **idénymunkások (uniós és nem uniós) átlagos száma évente több százezer és egy millió között mozog.**

2011-ben a mezőgazdasági szektorban foglalkoztatottak 1,6 százaléka volt uniós, 2,7 százaléka harmadik országbeli polgár, míg 2017-ben ez a szám már 2,5 százalék volt az uniós polgárok esetében, és 4 százalék a harmadik országbeliek körében. **2017-ben az EU-ban 8,9 millióan dolgoztak a mezőgazdaságban.**²

A tagállamokban a mezőgazdaságban a **saját állampolgárok szektorból való folyamatos eláramlása** figyelhető meg. 2011–2017 között több, mint 1,3 millió fő hagyta el az EU mezőgazdasági szektorát, amelynek csak részben okai a munkavállalók szabad áramlása révén beáramló uniós polgárok, valamint az EU-n kívülről érkező harmadik országbeliek munkavállalása. Az **Uniós polgárok esetében egy 36 százalékos, a harmadik országbelieknél egy 31 százalékos növekedés** volt látható. Mindez magával hozta az összes mezőgazdasági foglalkoztatott között a migráns munkavállalók nagyobb arányú megjelenését is (4,3 százalékról 6,5 százalékra). A különböző gazdasági szektorokat tekintve csak Spanyolországban, Olaszországban és Dániában jellemző, hogy a mezőgazdaságban foglalkoztatott migránsok száma 6–9 százalékkal magasabb a más szektorban foglalkoztatott

¹ Cristina Mitaritonna – Lionel Ragot: [After COVID-19, will seasonal migrant agricultural workers in Europe be replaced by robots?](#), Policy Brief, CEPII, 3. szám, 2020. június

² [Migration in EU Rural Areas](#), Európai Bizottság, 2019.

migránsok arányához képest (2017). Dániában 2011–2017 között a mezőgazdaságban a migránsok aránya 10 százalékról 20 százalékra nőtt. 2017-ben 14 százalékuk másik tagállamból érkezett (2011-ben 6%) és öt százalékuk az EU-n kívülről. Spanyolországban egy öt százalékos növekedés (20-ról 25 százalékra) volt megfigyelhető. Jelentős növekedés mindkét országban akkor következett be, amikor megszűntek az átmeneti korlátozások a bolgár és román állampolgárokkal szemben 2014-ben. Spanyolországban 2017-ben a mezőgazdaságban dolgozók hét százaléka jött más uniós tagállamból, hét százalék Észak-Afrikából és további hét százalék Közép és Dél-Amerikából. Olaszországban a vizsgált időszakban egyenletesen nőtt a migránsok aránya (15-ről 20 százalékra). A migránsok származási országukat tekintve itt nagyon színes képet mutatnak: nyolc százalékuk jött másik tagállamból, négy százalékuk európai, de nem uniós országból, négy százalékuk Ázsiából és három százalékuk Észak-Afrikából (2017).³

Az Európai Bizottság kérése alapján született [„Az EU mezőgazdasági kilátásai 2018”](#) tanulmány szerint a **mezőgazdasági munkaerő ki/eláramlása 2030-ig folyamatos**, jóllehet lassabb ütemű. Feltételezések szerint **2030-ra a mezőgazdaságban dolgozók száma 7,7 millióra fog visszaesni évi két százalékos csökkenéssel**, amely csak részben lesz egyensúlyozható migráns munkavállalókkal.

JOGI SZABÁLYOZÁS

A JÁRVÁNY ELŐTT HATÁLYBAN LÉVŐ SZABÁLYOK

A tagállamok jelentős részében a szezonális munkavállalók harmadik országból való vonzása, fogadása az **általános migrációs politika része**. Vannak olyan országok, akik kifejezetten a szezonális munkavállalókat célzó kétoldalú nemzetközi megállapodásokra helyezik a hangsúlyt (pl. Németország és Franciaország), de vannak olyanok is (pl. Spanyolország és Olaszország), akiknek szélesebb körű munkaerőmozgást elősegítő bilaterális megállapodásai vannak, amelyek része a szezonális munkavállalók toborzása és fogadása is.

Az **Unióban 16 tagállam** (valamint az Egyesült Királyság) **kifejezetten támaszkodik és számít a harmadik országbeli szezonális munkavállalókra**, különösen a munkaigényes szektorokban (pl. turizmus) vagy a szezontól függő ágazatokban (pl. mezőgazdaság), vagy ahol a munkakörülmények a hazai munkaerő számára nem vonzóak (pl. vendéglátás).

A tagállamok jelenleg három nagy csoportba sorolhatók:⁴

1. Azok az országok, akik számítanak a harmadik országból érkező szezonális munkavállalókra és ezért van is stratégiájuk a szezonális munkavállalók vonzására, amely magában foglalhat egy egyszerűbb, gyorsabb eljárást, együttműködést a harmadik állammal, stb.: Bulgária, Németország, Spanyolország, Horvátország, Olaszország, Portugália és Szlovákia.

³ uo.

⁴ ld. EMN: [Attracting and protecting the rights of seasonal workers in the EU and United Kingdom, Syntheses Report](#), 2020. december, 15. o.

2. Azok az országok, akik számítanak ugyan a harmadik országból érkező szezonális munkavállalókra, de nincs külön stratégiájuk a szezonális munkavállalók vonzására: Ausztria, Csehország, Észtország, Finnország, Magyarország, Litvánia, Lengyelország, Szlovénia, Svédország és az Egyesült Királyság.
3. Azok az országok, akik nem számítanak a harmadik országból érkező szezonális munkavállalókra, mert az EU-n belüli szabad mozgást használják ki, és ezért nincs is külön stratégiájuk a szezonális munkavállalók vonzására: Belgium, Ciprus, Írország, Litvánia, Luxemburg, Málta és Hollandia.

Látva a szezonális munkavállalókra vonatkozó tagállami igényeket az Európai Unió – a migránsok különböző csoportjaira kiterjedő, ágazati szabályozási stratégiának megfelelően⁵ – 2014 februárjában elfogadta⁶ a [2014/36/EU irányelvet](#) a harmadik országbeli állampolgárok idején munkaként való munkavállalás céljából való belépésének és tartózkodásának feltételeiről.⁷

Az irányelv nemzeti jogba történő átültetése óta a tagállamok nemzeti rendszereiket párhuzamosan nem tarthatják fent, az irányelv **kizárólagosságot élvez**, azonban érintetlenül hagyja a **tagállamok** azon jogát, hogy **meghatározzák, hogy hány harmadik országbeli szezonális munkavállalót engednek be területükre**.⁸ Szezonális munkavállaló belépésének engedélyezése előtt a tagállamok **végezhetnek munkaerő piaci vizsgálatot**, hogy az adott állás betölthető-e hazai, uniós polgár, és legálisan tartózkodó harmadik országbeli munkavállalóval.⁹

A migráns idején munkások tagállamtól függően legfeljebb öt–kilenc hónapig tartózkodhatnak legálisan és ideiglenesen az Unió területén, hogy az évszakok változásához kötődő tevékenységet végezzenek, megtartva a harmadik országban az állandó lakóhelyüket. A 90 napot meg nem haladó tartózkodások esetében a tagállamok döntenek el, hogy rövid távú tartózkodásra jogosító vízumot vagy munkavállalási engedély mellett rövid távú tartózkodásra jogosító vízumot bocsátanak-e ki, ha a harmadik országbeli az [2018/1806/EU rendelet](#) szerint vízumköteles. Ha a harmadik országbeli állampolgár nem tartozik vízumkötelezettség hatálya alá, a tagállamnak az idején munka-vállalásra munkavállalási engedélyt kell kibocsátania. A 90 napot meghaladó tartózkodások esetében a tagállamok választhatnak a kibocsátható engedélyek közül: hosszú távú tartózkodásra jogosító vízum, idején munka-vállalási engedély vagy idején munka-vállalási engedély mellett hosszú távú tartózkodásra jogosító vízum, ha a

⁵ Az Európai Tanács 2004. november 4-én elfogadta a Hágai Programot, amelyben elismerte, hogy a legális migráció fontos szerepet fog játszani a gazdasági fejlődés elősegítésében. Ezért felkérte a Bizottságot, hogy dolgozzon ki a legális migrációra vonatkozó szakpolitikai tervet, amely többek között a beutazás és tartózkodás engedélyezésére vonatkozó eljárásokat tartalmaz, amellyel a tagállamok képesek lesznek gyorsan alkalmazkodni a migráns munkaerő iránti munkaerő-piaci keresletben megfigyelhető ingadozásokhoz.

⁶ Egyesült Királyság, Írország és Dánia nem alkalmazza az irányelvet.

⁷ A belépés nem korlátlan, indokolt esetekben megtagadható, ha a harmadik országbeli állampolgár veszélyt jelenthet a közrendre, a közbiztonságra vagy a közegészségre.

⁸ Van olyan tagállam, amely meghatározott származási országra alkalmaz kvótát (Franciaország, Görögország és Olaszország), vagy meghatározott szektorra, állásra (Ausztria, Horvátország, Olaszország), vagy egy-egy régióra (Görögország). 2019-ben a Cseh Köztársaságban ukránok számára volt egy 1 500 fős éves kvóta olyan vállalkozások részére, amelyek az erdészetben, mezőgazdaságban vagy élelmiszeriparban voltak érdekelték. 2019-ben Olaszországban 18 ezer fős volt a kvóta a mezőgazdaságban, vendéglátásban és turizmusban dolgozó olyan harmadik országbeliek számára, akikkel Olaszország kétoldalú megállapodást kötött (Albánia, Algéria, Bosznia-Hercegovina, Koreai Köztársaság, Elefántcsontpart, Egyiptom, El Salvador, Etiópia stb.)

⁹ Az alábbi tagállamokban van munkaerőpiaci vizsgálat: Ausztria, Belgium (Brüsszel-Főváros Régió, Flandria és a Németnyelvű Közösség), Bulgária, Ciprus, Csehország, Spanyolország, Finnország, Franciaország, Magyarország, Litvánia, Lettország, Luxemburg, Málta, Hollandia, Lengyelország és Szlovákia.

nemzeti jog értelmében a tagállam területére való belépéshez hosszú távú tartózkodásra jogosító vízum szükséges. A tagállamok kötelesek szabályozni, hogy a tartózkodás maximális időtartamán belül lehetőség van a szerződés meghosszabbítására vagy arra, hogy az idénymunkás munkáltatót váltson, ha a beutazásra és a tartózkodásra vonatkozó feltételeknek továbbra is megfelel.

A tagállamok maguk döntenek el, hogy melyek azok a tevékenységek, amelyek az év adott szakaszához kötődnek.¹⁰ Az év adott szakaszához kötődő tevékenységek jellemzően olyan ágazatokban fordulnak elő, mint a mezőgazdaság és a kertészet (különösen a vetési/ültetési vagy betakarítási időszakban) vagy a turizmus.¹¹

Az irányelv nem érinti a szolgáltatásnyújtásnak az [EUMSZ 56. cikke](#) keretében lefektetett feltételeit, így a [96/71/EK posting irányelv](#) alkalmazandó a valamelyik tagállamban letelepedett vállalkozás által egy másik tagállam területén történő szolgáltatásnyújtás céljából kiküldött idénymunkavállalóra is. A kiküldetés szabályai vonatkoznak továbbá azon idénymunkavállalóra is, aki munkaerő-kölcsönző ügynökségen keresztül érkezik a tagállamokba.

Az irányelv támogatja a **körkörös migrációt** azzal, hogy a tagállamok könnyített szabályozást vezethetnek be azoknak, akik a megelőző öt év során legalább egy alkalommal engedélyt kaptak arra, hogy valamely tagállam területére idénymunkásként beutazzanak és ott tartózkodjanak.

Az irányelv előírja, hogy minden idénymunkás számára **megfelelő életkörülményeket biztosító szállásról kell gondoskodni**. Ha a szálláshely biztosítására a munkáltató által, vagy rajta keresztül kerül sor, a bérleti díj nem lehet túlzottan magas az idénymunkás nettó javadalmazásához és a szálláshely minőségéhez viszonyítva. A bérleti díjat nem lehet automatikusan levonni az idénymunkás fizetéséből. A munkáltatónak olyan bérleti szerződést kell az idénymunkásnak adnia, amely tartalmazza a szálláshely bérlésének feltételeit. Továbbá a munkáltatónak kell azt is biztosítania, hogy a szálláshely megfeleljen a tagállamban hatályban lévő általános egészségügyi és biztonsági előírásoknak.

Az irányelv **rögzíti a migráns idénymunkások jogait** is. Az Unión kívüli lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli, aki idénymunkásként dolgozik az EU-ban, bizonyos korlátozások mellett, a [883/2004/EK rendelet](#) 3. cikkében meghatározott szociális biztonsági ágakban ugyanazokat a jogokat élvezzi, mint a fogadó állam állampolgára. Az egyenlő bánásmód elve alól a tagállamok kizárhatják a családi ellátást,¹² a munkanélküli ellátást¹³ és az adókedvezményeket az idénymunka ideiglenes jellegére tekintettel.

Az irányelv tagállamok általi végrehajtásáról szóló első [jelentés](#) 2020 decemberében jelent meg, amely leginkább a 2019. évre fókuszál, valamint vizsgálja a COVID-19 járvány hatásait 2020

¹⁰ Téli szezonális munka Ausztriában, Finnországban, Franciaországban és Svédországban létezik.

¹¹ Magyarországon a turizmus nem számít szezonális munkának, ld ehhez [Ft. 58.§ \(7\) bek.](#), és a [445/2013. \(XI. 28.\) Korm. rendelet](#) 2/A §-át.

¹² A következő országok korlátozzák a családi ellátásra való jogosultságot Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehország, Németország, Észtország, Görögország, Finnország, Franciaország, Magyarország, Olaszország, Litvánia, Luxemburg, Lettország, Lengyelország, Szlovákia és az Egyesült Királyság.

¹³ A következő országok korlátozzák a munkanélküli ellátásra való jogosultságot: Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehország, Németország, Észtország, Görögország, Spanyolország, Finnország, Franciaország, Horvátország, Magyarország, Olaszország, Litvánia, Luxemburg, Litvánia, Málta, Lengyelország, Portugália, Szlovákia és az Egyesült Királyság.

júniusáig.¹⁴ A jelentés szerint a tagállamok¹⁵ többsége az irányelv alapján fogadta a szezonális munkavállalókat, de Németország, Luxemburg, Málta és Hollandia uniós polgárokkal, illetve az országban tartózkodó harmadik országbeliekkel elégítette ki szezonális munkaerőigényét.

Az EU területére 2017–2019 között a legtöbb szezonális munkavállaló a szomszédos térségekből érkezett; 2018-ban a legtöbben Ukrajnából jöttek.¹⁶ Kivétel a szomszédos térségből érkező idénymunkásokra Finnország és Svédország, ahová Thaiföldről (bogyógyűjtők), valamint Spanyolország, ahová Marokkóból jöttek. Az irányelv alapján a tagállamokba érkező idénymunkások száma nagy szórást mutat: 2019-ben míg Lengyelországba több, mint 46 ezren, addig Lettországra 300-an érkeztek az irányelv alapján. A kibocsátott engedélyek hossza tekintetében is nagy a különbség egyes tagállamok között: Bulgária, Románia, Lengyelország és Szlovákia esetében az engedélyek 1–90 napra lettek kiadva, addig Horvátországban, Olaszországban, Észtországban és Portugáliában 7–9 hónapra. Az idénymunkások többsége 90 nap körül, egyharmaduk hat hónapig tartózkodott a fogadó országban. A szezonális munkavállalók többsége 18–39 év közötti, a férfiak száma valamivel magasabb. A legtöbben a mező- és erdőgazdaságban, a turizmusban és a feldolgozóiparban dolgoztak. Legtöbb tagállam kvótát is alkalmaz a harmadik országbeli idénymunkásokra. Bár számuk 2016 óta folyamatosan nő, a kvóták 2018-ban sem lettek kihasználva. 14 tagállamban,¹⁷ valamint az Egyesült Királyságban van a szezonális munkavállalókra vonatkozó minimálbér, amely 312 eurótól 2 142 euróig terjed.¹⁸

Az uniós polgárok esetében a munkavállalók szabad mozgásának az [EUMSZ 45. cikke kiterjed a szezonális munkavállalókra is](#). Az egyenlő bánásmód és a megkülönböztetésmentesség elvével összhangban az uniós polgároknak joguk van egy másik tagállamban szezonális munkavállalóként is dolgozni. Ugyanolyan feltételekkel vállalhatnak munkát, mint az adott ország állampolgárai. A fogadó tagállam jogszabályainak és kollektív szerződéseinek hatálya alá tartoznak; munkakörülményeik tekintetében (pl. javadalmazás, elbocsátás, munkahelyi egészségvédelem és biztonság) ugyanolyan bánásmódban kell részesülniük, mint az adott tagállam állampolgárainak. Joguk van igénybe venni ugyanazokat a szociális és adókedvezményeket is, amelyek az adott ország állampolgárait megilletik. Ha munkanélkülivé válnak, hat hónapig fennmarad munkavállalói jogállásuk a fogadó tagállamban, feltéve, hogy a fogadó tagállam foglalkoztatási szolgálatai nyilvántartásba vették őket.

Az egyik tagállamban alkalmazott szezonális munkavállaló is **kiküldhető** a munkáltató által valamely másik tagállamba, ilyenkor a posting irányelv ([96/71/EK irányelv](#)) alkalmazandó. Az egyik tagállamban munkaerő-kölcsönzőn keresztül alkalmazott és egy másik, a fogadó tagállamban a kölcsönvevő rendelkezésére bocsátott szezonális munkavállalók szintén kiküldött munkavállalók. Az alapvető foglalkoztatási feltételek sérelme nélkül, amelyek kiküldött munkavállalóként a fogadó tagállamokban dolgozó szezonális munkavállalókra

¹⁴ Ahol indokolt volt az elmúlt öt év történéseit is figyelembe vette, illetve statisztikát a 2016-2019 időszakról gyűjtött.

¹⁵ www.ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/migr_ressw1_1

¹⁶ Ukrajnát követte Bosznia-Hercegovina, Szerbia és Észak-Macedónia (Ausztria, Horvátország, Szlovákia, Szlovénia), Moldávia (Ciprus, Észtország, Lengyelország, Egyesült Királyság, Finnország, Szlovénia) és Belorusszia (Észtország, Litvánia, Lettország, Lengyelország).

¹⁷ Bulgária, Ciprus, Csehország, Görögország, Spanyolország, Írország, Magyarország, Olaszország, Luxemburg, Litvánia, Lettország, Málta, Lengyelország és Szlovénia.

¹⁸ Id. EMN: [Attracting and protecting the rights of seasonal workers in the EU and United Kingdom, Syntheses Report](#), 2020. december, 9.o. 1. ábra

vonatkoznak, a munkaerő-kölcsönzőnek ugyanazokat az alapvető foglalkoztatási feltételeket kell biztosítania az ilyen szezonális munkavállalónak, mint amelyek akkor lennének alkalmazandók, ha őket közvetlenül a kölcsönvevő vállalkozás foglalkoztatta volna.

A **munkahelyi egészségvédelem és biztonság** tekintetében is ugyanolyan feltételeket kell biztosítani, **mint a fogadó tagállam más munkavállalóinak**: a [89/391/EGK keretirányelv](#) és az azt kiegészítő húsz irányelv alkalmazandó.

A tb-biztosítás területén a szociális biztonsági koordinációs [883/2004/EK rendelet](#) esetükben is alkalmazandó: **a szezonális munkavállaló egyszerre csak egy tagállam társadalombiztosítása alá tartozik.** A munkavállalónak és a munkáltatónak nincs lehetősége megválasztani a biztosítást nyújtó tagállamot: az alkalmazandó jogszabályokat a rendelet határozza meg. Főszabály szerint a munkavállaló ott biztosított, ahol tevékenységet folytat. A foglalkoztatás jellege miatt léteznek kivételek, ahol az általános szabály alkalmazása indokolatlannak vagy lehetetlennek tűnik. Ilyen például, ha a munkavállaló a munkáltató nevében máshol folytat idényjellegű tevékenységet, vagy ha két vagy több tagállamban végez munkát.

Jelenleg **nincs olyan uniós jogi aktus, amely garantálná az uniós polgár szezonális munkavállaló szálláskörülményeit**, kivéve a posting irányelvet, amely a fogadó ország szabályait teszi kötelezővé, amennyiben ilyen szabály a fogadó tagállamban létezik.

Fontos megjegyezni, hogy a munkajogi irányelvek közül is számos vonatkozhat a szezonális munkavállalóra, azonban ez tagállamonként jelentős eltérést mutathat. Például a munkaadónak a munkavállalóval szembeni, a szerződés, illetve a munkaviszony feltételeire vonatkozó tájékoztatási kötelezettségéről szóló [91/533/EGK irányelv](#) elvileg alkalmazható, azonban az irányelv lehetővé teszi, hogy nem kell a tagállamoknak alkalmazni azokra a munkavállalókra, akik olyan munkaszerződéssel/munkaviszonnal rendelkeznek: amelynek a teljes időtartama nem haladja meg az egy hónapot, és/vagy amelyben a munkahét nem haladja meg a nyolc órát; vagy amely alkalmi és/vagy sajátos természetű, feltéve, hogy ezekben az esetekben objektív okok igazolják azt, hogy az irányelvet ne alkalmazzák.¹⁹ Ugyanakkor a szezonális munkavállaló egyben lehet alkalmi munkavállaló is, s mint ilyen nem élvezheti a [97/81/EK](#) a részmunkaidős foglalkoztatásról kötött keretmegállapodásról szóló irányelvet sem. Ugyanakkor az ESZSZ, az UNICE és a CEEP által a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött keretmegállapodásról szóló [1999/70/EK irányelv](#) vonatkozik a szezonális munkavállalóra, aki határozott ideig tartó munkaszerződéssel/munkaviszonnal rendelkezik.

COVID-19 VILÁGJÁRVÁNY ELLENSÚLYOZÁSÁRA TETT LEGFONTOSABB UNIÓS LÉPÉSEK

2020. március 16-án az Európai Bizottság elfogadta „Az EU-ba irányuló, nem alapvető fontosságú utazások ideiglenes korlátozása” közleményt ([COM\(2020\) 115](#)), amelynek eredményeként a schengeni tagállamok és a schengeni társult államok korlátozták az EU-n kívülről az EU+ térségbe (valamennyi schengeni tagállam [beleértve Bulgáriát, Horvátországot, Ciprust és Romániát] és a négy schengeni társult ország: Izland, Liechtenstein, Norvégia, Svájc) irányuló valamennyi, nem alapvető fontosságú utazásokat.

Az Európai Bizottság március végi iránymutatásával ([C\(2020\) 2051](#)) “COVID-19 – A munkavállalók szabad mozgáshoz való jogának gyakorlására vonatkozó iránymutatások”

¹⁹ Id. irányelv 1. cikk (2) bekezdés

kívánta összehangolni a tagállami intézkedéseket uniós szinten, hogy a határ menti ingázók, a kiküldött munkavállalók és a **szezonális munkavállalók**, valamint az un. kritikus foglalkozásokat gyakorló önálló vállalkozók **továbbra is átléphessék az uniós belső határokat**. Az iránymutatás szerint a **mezőgazdasági idénymunkások** bizonyos esetekben **kritikus jellegű betakarítási, növénytermesztési vagy -gondozási feladatokat látnak el**, ezért e munkavállalókat ugyanolyan bánásmódban kell részesíteni, mint a kritikus foglalkozásokat gyakorló munkavállalókat. A tagállamoknak lehetővé kell tenniük az ilyen munkavállalók számára, hogy munkavégzés céljából továbbra is átléphessék az országhatárt, ha az ágazatban való munkavégzés a fogadó tagállamban továbbra is engedélyezett. A tagállamoknak emellett **tájékoztatniuk kell a munkáltatókat arról, hogy kötelesek gondoskodni a megfelelő egészségvédelemről és biztonságról**.

Tekintettel az európai mezőgazdasági szociális partnerek (az uniós mezőgazdasági szakmai szövetségek munkáltatói csoportja [[GEOPA-COPA](#)] és az Élelmiszeripari, Mezőgazdasági és Turisztikai Szakszervezetek Európai Szövetsége [[EFFAT](#)]) 2020. május 15-i együttes nyilatkozatára az európai országokból származó idénymunkások munkába állásáról az EU-ban, valamint az élelmiszeripar szociális partnere (az EFFAT és a [FoodDrinkEurope](#)), 2020. április 9-i iránymutatásaira a COVID-19-világjárvány idején az élelmiszeriparban dolgozó munkavállalók egészségének és biztonságának védelméről,²⁰ az **Európai Parlament 2020. június 19-én állásfoglalást** adott ki, amelyben **több területen cselekvésre szólítja fel mind az Európai Bizottságot, mind a tagállamokat a szezonális munkavállalók védelme érdekében**.

Az Európai Parlament állásfoglalásában²¹ felkéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy hajtsanak végre intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy a határt átlépő **szezonális munkavállalók/idénymunkások megfelelő védelemben részesüljenek** a COVID-19 járvánnyal és annak hatásaival szemben, beleértve a vizsgálatokhoz való könnyű hozzáférést is, valamint, hogy az általuk értett nyelven tájékoztatást kapjanak a kockázatokról és a meghozandó biztonsági óvintézkedésekről. Az Európai Parlament felszólít továbbá olyan intézkedések meghozatalára, amelyek biztosítják a munkavállalók egészségének és biztonságának védelmét **az utazás során, a megfelelő lakhatási körülményeiket, amelyek lehetővé teszik a közösségi/szociális kontaktusok korlátozását a tartózkodási helytől eltérő, a munkahely szerinti lakóhelyeken**. Az Európai Parlament felszólítja a tagállamokat, hogy szükség esetén álljon rendelkezésre olyan **hazatelepítési megoldás**, amely nem a munkavállaló költségére történik, mivel a határt átlépő munkavállalókat és az idénymunkásokat nem szabad cserbenhagyni azért, mert uniós polgárként gyakorolták a szabad mozgáshoz való jogukat. A Parlament felszólítja a Bizottságot, hogy a COVID-19 járvány idején kövesse nyomon a munkavállalók szabad mozgásáról szóló iránymutatásainak végrehajtását, és adjon ki új konkrét iránymutatásokat a határt átlépő munkavállalók és idénymunkások, a munkáltatók és a tagállamok számára, különös tekintettel a szabad és tisztességes mozgásra, a tisztességes lakhatásra, az alkalmazandó munka- és foglalkoztatási feltételekre, valamint az egészségügyi és biztonsági követelményekre, beleértve annak szükségességét, hogy az utazás, a lakhatás és a munkahely tekintetében biztosítsák a közösségi kontaktusok korlátozását, valamint a szociális

²⁰ A szociális partnerek egyetértettek abban, hogy az EU-ból származó szezonális munkavállalóknak át kell tudniuk lépni a határokat, hogy munkahelyüket elérhessék. Ajánlásokat fogalmaznak meg, hogy az idénymunkások miként tudnak biztonságosan dolgozni, s ehhez további ajánlásokat fogalmaznak meg a munkáltatók számára is. ld. ehhez Joint Declaration of the European Social Partners of Agriculture – [GEOPA-COPA](#) and EFFAT – on the Deployment of Seasonal Workers from European Countries in the EU, 2020. május 15. ld még [Background document on the impact of COVID-19 pandemics on the agricultural sector](#), Copa-Cogeca, 2020. március

²¹ [P9_TA\(2020\)0176](#)

biztonsággal kapcsolatos védelmet és koordinációt, az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést, valamint tájékoztatás nyújtását (pl. a munkavállalók által értett nyelven írásbeli utasítások, figyelmeztetések a munkahelyeken).

Figyelembe véve az Európai Parlament állásfoglalását, valamint az uniós jognak a tagállamok általi nem megfelelő végrehajtását, amely a COVID-19-világjárvány idején a média révén előtérbe került, s láthatóbbá tette a szezonális munkavállalók kiszolgáltatottságát, bizonytalan munka- és életkörülményeit, a nem megfelelő munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági körülményeiket, amelyek [gócpontok](#) kialakulását eredményezték,²² 2020 júliusában az Európai Bizottság [iránymutatást adott ki a COVID-19 járvány kontextusában az EU-ban dolgozó idénymunkásokról](#). Az **iránymutatás mind az uniós, mind a harmadik országbeli szezonális munkavállalókra vonatkozik**, s ismételten rögzíti és összefoglalja a szezonális munkavállalókra vonatkozó meglévő uniós szabályokat, a munkavállalók jogait, **továbbá feladatokat fogalmaz meg saját magának** az Európai Bizottságnak, a 2019 júliusában felállított **Európai Munkaügyi Hatóságnak (ELA) és a tagállamoknak**.

„Az Európai Unióba irányuló, nem alapvetően szükséges utazások ideiglenes korlátozásáról és e korlátozás esetleges feloldásáról” szóló, 2020. június 30-i tanácsi ajánlás ([2020/912](#)) értelmében **az alapvetően szükséges utazást engedélyezni kell a valamilyen alapvető feladatot ellátó vagy alapvető szükséglettel rendelkező utazóknak** a II. mellékletben említett konkrét kategóriái – így a **mezőgazdasági idénymunkások – számára**.²³ A tagállamok további óvintézkedéseket vezethetnek be azonban, különösen abban az esetben, ha az utazás kiindulópontja nagy kockázatú térségben található.

A Tanács 2020 októberében [következtetéseket](#) fogadott el „Az idénymunkások és más utazó munkavállalók munka- és életkörülményeinek javításáról”, amelyben több, részletezett feladatot fogalmazott meg a tagállamoknak. A **Tanács felkéri a tagállamokat, hogy teljeskörően alkalmazzák és érvényesítsék a meglévő uniós és tagállami jogszabályokat**, különösen a munkavállalók szabad mozgásának és a szolgáltatásnyújtás szabadságának, a harmadik országbeli állampolgárok idénymunkásként való foglalkoztatásának, a munka- és életkörülményeknek – ezen belül a munkahelyi egészségvédelemnek és biztonságnak – és a szociális biztonsági koordinációnak a területén, annak érdekében, hogy megfelelően védjék az idénymunkásokat. Felkéri a tagállamokat, hogy térképezzék fel annak lehetőségét, hogy Unió-szerte érvényes **egyedi követelményeket határozzanak meg az idénymunkásokra irányuló munkaerő-kölcsönző és munkaerő-közvetítő ügynökségekre** vonatkozóan, annak biztosítása érdekében, hogy ezen ügynökségek tiszteletben tartsák a nemzeti és uniós jogszabályok szerinti minőségi minimumszabályokat, és adott esetben a kollektív szerződéseket; és ne hárítsanak túlzott, illetve jogellenes díjakat a munkavállalókra. Felszólítja a tagállamokat, hogy **oldják meg a felmerülő problémákat a járványhoz kapcsolódó olyan intézkedések bevezetése esetén, mint például a kijárási korlátozások vagy a határok lezárása**, és ennek keretében a mozgásuk **indokolatlan korlátozása nélkül biztosítsák** az említett munkavállalók számára a **visszatérés lehetőségét otthonukba vagy a fogadó tagállamukba, annak érdekében, hogy megkezdhessék vagy folytathassák munkájukat**.

²² Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ ([ECDC](#)) [2020 augusztusi jelentése](#) szerint 2020. júliusig 13 tagállam jelentett 153 gócpontot 3 820 esettel az élelmiszerfeldolgozás (pl. húsipar, tejipar és péküzemek beltérben) és mezőgazdaság (pl. gyümölcszedés és szabadtéri feldolgozás) területén. Ezenkívül egy tagállam jelentett 36 esetet gócpont megnevezése nélkül. A legtöbb esetet bejelentettek: Írország (1 154), Spanyolország (1 016), Egyesült Királyság (450), Hollandia (406), Franciaország (306), és Románia (275).

²³ Az EU tagállamai (Írország kivételével) és a schengeni társult országok 2020. március 17. óta korlátozzák az EU-ba irányuló, nem alapvetően szükséges utazásokat.

A tagállamoknak meg kell vizsgálniuk, hogy szociális biztonsági jogszabályaik szezonális munka esetében is megfelelő társadalombiztosítást biztosítanak-e. A Tanács felhívja a tagállamokat, hogy mérlegeljék a mezőgazdaság munkavédelméről szóló [184. sz. ILO-egyezmény](#) ratifikálását.²⁴

COVID-19 JÁRVÁNY HATÁSAI A TAGÁLLAMOKRA

2020-ban a világjárvány jelentősen befolyásolta a harmadik országokból érkező szezonális munkavállalók számát. **15 tagállam jelentett nehézségeket a Bizottságnak a határok lezárása miatt.**²⁵ Németország elhalasztotta a Grúziából érkezők kiválasztását, felfüggesztette bilaterális tárgyalásait Bosznia-Hercegovinával, Albániával, Moldáviával és Észak-Macedóniával. Spanyolországban 17 ezer marokkói munkást választottak ki, láttak el munkavállalási és tartózkodási engedéllyel, akik közül 10 631 fő nem tudott beutazni Spanyolországba. Ausztriában a **külföldi munkaerő alkalmazása (az ingázók nélkül) 2020-ban 2,8 százalékkal esett vissza az előző évhez képest.**

A tagállamok különböző rövidtávú intézkedéseket vezettek be munkaerőhiányuk leküzdésére, amelyek egyrészt már a területükön tartózkodó külföldieket vagy a beutazni kívánókat célozták.

1. **A területükön tartózkodó külföldiek lejáró engedélyeinek meghosszabbítása:** Ausztria, Belgium, Ciprus, Csehország, Németország, Észtország, Görögország, Spanyolország, Finnország, Franciaország, Olaszország, Lengyelország, Szlovénia és Szlovákia.
2. **Hazai munkaerő** (saját állampolgár, uniós polgár, legálisan tartózkodó harmadik országbeli) **mobilizálása.** Volt, aki *biztosította a 18–21 év közötti menedékkérő foglalkoztatását* (Ciprus, Németország, Spanyolország és Finnország)²⁶, *felfüggesztette a kiutasításokat* (Németország, Olaszország) vagy *legalizálta az illegálisan tartózkodó migránsokat* (Olaszország és Portugália)²⁷ azzal a céllal, hogy a mezőgazdaságban dolgozzanak. Belgium és Finnország szintén felfüggesztette a menedékkérők várakozási idejét, hogy a kritikus szektorokban, így a mezőgazdaságban tudjanak dolgozni. Egyes tagállamok a mezőgazdasági munkaerő keresletet és kínálatot úgy próbálták összekapcsolni, hogy erre egy *külön weboldalt hoztak létre* (pl. Franciaország, Németország, Olaszország, Egyesült Királyság, Spanyolország és Svédország). A

²⁴ ILO 184. számú egyezmény (2001) a mezőgazdaságban nyújtott egészségügyi és munkabiztonsági szabályokról szól, amely 17. cikkében előírja a ratifikáló országok számára, hogy a mezőgazdaságban dolgozó szezonális munkavállalóknak biztosítani kell annak a munkahelyi egészségi és biztonsági szabályoknak a betartását, amelyet az állandó munkavállalóknak biztosítanak. Az EU tagállamok közül igen kevesen ratifikálták: Belgium, Finnország, Franciaország (2022. január 26-tól érvényes), Luxemburg, Portugália, Szlovákia és Svédország.

²⁵ Ausztria, Belgium, Ciprus, Csehország, Németország, Észtország, Spanyolország, Finnország, Franciaország, Magyarország, Olaszország, Lengyelország, Svédország, Szlovénia és Szlovákia.

²⁶ Spanyolországban engedélyezték a munkavállalását a 18–21 év közötti korábban védelem alatt álló migránsoknak, olyan harmadik országbelieknek, akiknek tartózkodási engedélyük március–június között járt le és a menekültkérvényeknek ([Real Decreto 13/2020](#)). [Németországban](#) engedélyezték a menekültkérvény mezőgazdaságban történő munkavállalását 2020. október 1-jéig.

²⁷ Portugália 2020. március 29-én bejelentette, hogy minden migráns megkapja a tartózkodási engedélyt legalább július 1-ig, aki addig benyújtotta. Olaszország 2020. májusi döntése szerint 600 ezer fő helyzetét kívánta legalizálni, amelyből 300 ezer főnek a következő betakarítási időszak végéig a mezőgazdaságban kellett dolgoznia, maximum hat hónapig

[német weboldal](#) például megpróbálta a munkanélkülieket, a rövid munkaidőben, részmunkaidőben foglalkoztatottakat összehozni a mezőgazdasági munkáltatókkal. Az olasz kormány kivételével a tagállamok lehetővé tették, hogy azok a munkanélküli személyek, akik elmennek a mezőgazdaságba dolgozni, a munkanélküli segélyek mellett felvehessék a szezonális munkáért járó díjazásukat is. A weboldalak működésének ellenére mindegyik tagállamban az volt a tapasztalat, hogy a nagy számú jelentkezések ellenére végül kevesen írtak alá szerződést, amelynek oka az eltérő igények, elvárások lehettek mind a keresleti, mind a kínálati oldalon. Volt olyan tagállam, amely a *meglévő szakképzett mezőgazdasági munkavállalók esetében eltért a hatályos munkajogi szabályoktól*. Franciaországban – ahol a szezonális munkavállalók 24 százaléka migráns – a veszélyhelyzet alatt lehetővé tették a heti 60 órás (+25%) munkahetet a kritikus szektorokban, s engedélyezték a vasárnapi munkavégzést is, önkéntes alapon. A heti 35 órán felüli munkavégzést túlóráként díjazták. Ezt kombinálták a túlóra után fizetendő adó- és szociális hozzájárulás fizetése alóli mentességgel.

3. **A beutazni kívánó szezonális munkavállalók számára az utazási korlátozásokat 8 tagállam** (Ausztria, Belgium, Csehország, Németország, Spanyolország, Finnország, Magyarország (csak szomszédos országoknak), Lengyelország, Svédország és Szlovákia (csak szomszédos országoknak) **törölte el**, Lengyelország a szezonális munkavállalókat mentesítette a kötelező karantén alól is. Finnország bár nem törölte el a kötelező karantént számukra, mégis első naptól engedte munkavégzésüket.
4. **A nemzetközi személyforgalom felfüggesztése ellenére a beutazni kívánó szezonális munkavállalók szervezett beutaztatása az ún. zöld folyosókon: [Németország](#) május végéig 80 ezer főnek tette lehetővé szervezett beutazását, hasonlóan tett [Nagy-Britannia](#) is. [Spanyolországba](#) a diplomáciai tárgyalások eredményeként – a szokásos állami toborzó csatornán (*Gestión Colectiva de las Contrataciones en Origen*, GECCO) keresztül – három részletben 14 ezer női munkavállalót utaztattak be hajón Marokkóból. Román munkavállalókat busszal szállították Huelva (Andalúzia) és Lleida (Katalónia) legjelentősebb mezőgazdasági régiókba.**

A COVID-19 járvány miatt kilenc tagállam vezette be a rövidített-munkaidő/foglalkoztatás intézményét, valamint 18 tagállam a már meglévő intézményét adoptálta az új helyzethez. Azonban csak hét (Franciaország, Írország, Litvánia, Málta, Hollandia, Portugália és Románia) olyan tagállam volt, amely kifejezetten kiterjesztette a rövidített-munkaidő/foglalkoztatás rendszerét az alkalmi, köztük a szezonális munkavállalókra is.

AUSZTRIA

Ausztriának nincsenek szezonális munkavállalókat fogadó kétoldalú államközi foglalkoztatási egyezményei, s nem alkalmaz toborzási mechanizmusokat sem a harmadik országokban. A ma használt, szezonális munkavállalókat fogadó modell 2011 óta létezik. A modell a turizmus, valamint a mezőgazdaság és erdészet számára **évente meghatározott kvótán** (kontingensen) és a munkaügyi hivatal által kiadott **munkavállalási engedélyeken alapul**. A 2014/36/EU irányelv átültetése ebbe csak kisebb módosításokat hozott, a rendszer alapjaiban nem változott.

2019-ben maximum 4 ezer munkavállalási engedélyt, s 600 rövid-időtartamú betakarításra szóló engedélyt lehetett kiadni külföldiek számára,²⁸ ebből 1 263 határozott időtartamú engedélyt a turizmusban, s 2 727 engedélyt a mezőgazdaságban és erdészetben. Később, további 288 engedély kiadását tették lehetővé betakarítás céljából. A rövid-időtartamú engedélyeket hat hónapra, különös körülmények között kilenc hónapra adják ki, a szezonálisakat hat hétre.²⁹ A kontingenseket ágazatokra és tartományokra határozzák meg.³⁰ A kontingensek kihasználásánál évek óta **prioritást élveznek** azok a tagállamok állampolgárai, akikkel szemben a **munkavállalók szabad áramlása területén átmenet van/volt érvényben**,³¹ akik a **megelőző 5 évben** már a kontingens alapján **foglalkoztatva voltak** (körkörös migráció), vagy akik **3 hónapnál régebben adták be menedékkérelmüket**.

A kontingens 2016 óta változó: a mezőgazdaság és erdészet területén növekszik, a betakarító munkások kvótája viszont csökken, miközben a munkavállalási engedélyek száma fokozatosan növekszik. A **kvóta kihasználásra kerül, sőt csúcsideszakban nyáron és télen meg is haladja azt**.³² (2019-ben vezették be annak a lehetőségét, hogy csúcsszezonban a kvóta 20 százaléka fölé lehet menni azzal a feltétellel, hogy a kvótához rögzített munkavállalási engedélyek száma nem változik.)³³

Kontingensek (2016–2020)³⁴

	2016	2017	2018	2019	2020
Téli turizmus	1190	1100	1100	1263	1263
Nyári turizmus	750	731	720		
Mezőgazdaság és erdészet	2640	2150	2510	2727	3046
Betakarító munkavállalók	395	375	375	288	119

2016–2019 között 49 467 munkavállalási engedélyt adtak ki, a legtöbbet a mezőgazdaságban és erdészetben szezonálisan foglalkoztatottaknak. **2016 óta a szezonális és betakarító munkavállalóknak kibocsátott munkavállalási engedélyek száma 69 százalékkal nőtt.**

²⁸ FLG II No. 29/2019, hatályban 2019. február 1-je óta

²⁹ IOM-EMN – [Annual Policy Report, Austria, 2019](#)

³⁰ Id ehhez Verordnung der Bundesministerin für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz für die befristete Beschäftigung von Ausländerinnen und Ausländern im Tourismus und in der Land- und Forstwirtschaft im Jahr 2020, [BGBLA 2019 II 407](#) és Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Befristete Beschäftigung von Ausländerinnen und Ausländern im Tourismus und in der Land- und Forstwirtschaft im Jahr 2021, [Fassung vom 13.04.2021](#)

³¹ Horvátország állampolgárai 2020 júliusától vállalhatnak munkát szabadon Ausztriában.

³² 2019. május–szeptember között átlagosan 111% volt a kvóta kihasználtsága a mezőgazdaságban és erdészetben, június–júliusban elérte a 122 százalékot is, miközben az egész éves átlagkihasználtsága 69% volt.

³³ A kvóta és a munkavállalási engedélyek száma eltérő, mivel a már kvótába beszámított és munkavállalási engedéllyel rendelkező szezonális munkavállalónak további engedélyt lehet kiadni függetlenül attól, hogy a kvóta alatt van-e még munkavállalási engedély.

³⁴ [Lukas Humer and Alexander Spiegelfeld: Seasonal Workers from Third Countries in Austria, 2020.](#), 11.o.

A munkavállalási engedélyek száma alapján átlagosan több, mint 3000 harmadik országbeli szezonális munkavállaló érkezett Ausztriába minden évben 2016 és 2018 között.

A **turizmus** jelentős gazdasági szektor Ausztriában, amelyben lehet szezonálisan is dolgozni. A turizmus 2019-ben a GDP 5,9 százalékát adta. A turizmuson belül különösen a szálláshelynyújtás és a vendéglátóipar jelentős, ahol 2018-ban a foglalkoztatott személyek 5,8 százaléka dolgozott. Az itt foglalkoztatottak több, mint 50 százaléka volt külföldi, akik túlnyomórészt Salzburgban, Tirolban és Bécsben dolgoztak. Az 503 449, legalább egy napot ezen a területen dolgozó közül 26% dolgozott állandó személyzetként, 20% szezonális munkavállalóként és 54% ideiglenes alkalmazottként. **Az összes foglalkoztatott 18 százaléka volt harmadik országbeli állampolgár.**

A **mezőgazdaság és erdészet** 2019-ben a GDP 1,8 százalékát adta. Az Ausztriában foglalkoztatottak 3,6 százaléka dolgozott 2018-ban a mezőgazdaságban és erdészetben, amely szám folyamatosan csökken. Az itt dolgozók mindössze **3 százaléka rendelkezik migrációs háttérrel.**

Annak megítélése, hogy Ausztriának szüksége van-e szezonális munkavállalóra harmadik országokból, különösen betakarító szezonális munkavállalókra, eléggé vitatott. Míg a minisztérium és a Gazdasági Kamara támogatja a harmadik országbeli szezonális munkavállalók fogadását idénytől függően, addig a szakszervezetek szerint van elég hazai és uniós munkanélküli, akikkel ezek az állások betölthetők lennének, de a munkakörülmények visszatartják őket.³⁵

A jelenlegi eljárás szerint a munkáltató az illetékes regionális munkaügyi központnál munkavállalási engedélyt igényel a szezonális munkavállalónak. A munkaügyi hivatal hat héten belül megvizsgálja, hogy a munkaerőpiacról a megüresedett állás betölthető-e (*Ersatzkräfteverfahren*).³⁶ Az a munkáltató, aki a megelőző 12 hónapon ismételt nyújt be kérelmet úgy, hogy korábban megszegte a külföldiek foglalkoztatására vonatkozó szabályokat, nem kaphat munkavállalási engedélyt. A kiadott munkavállalási engedély hossza maximum hat hónap lehet, betakarító munkavállaló esetén hat hét. Egy 12 hónapos időtartamon belül az engedély meghosszabbítható, azonban nem többre, mint 9 hónap. A munkáltatónak be kell jelentenie a munkaügyi hivatalnál a szezonális munkavállaló foglalkoztatásának megkezdését, illetve megszűnését az adott eseménytől számított három napon belül. Amennyiben a tervezett munkakezdés időpontjától számított hat héten belül a szezonális munkavállaló nem kezdi meg a munkát, az engedély érvényét veszti. Az engedély lejártával a szezonális munkavállalónak el kell hagynia Ausztriát.³⁷ **2019-ben a legtöbb munkavállalási engedélyt Bosznia-Hercegovinai, ukrán, afgán és szerb állampolgárnak bocsátottak ki.**

Ausztriában a minimálbért [kollektív szerződéssel](#) állapítják meg, amelyeket [regionális szinten](#) szektorokra vagy egy-egy vállalkozásra kötnek. Így a **kollektív megállapodások**, különösen annak minimálbérre vonatkozó rendelkezései **alkalmazandók mind a szezonális munkavállalókra, mind a betakarító munkásokra is.**

A COVID-19 járvány hatására **2020 áprilisában az Ausztriában foglalkoztatott külföldiek száma 10,5 százalékkal csökkent**, míg az osztrák állampolgárok esetében ez a szám 3,4% volt.

³⁵ uo.

³⁶ A munkaügyi hivatal maga határozza meg, hogy alkalmaz-e munkaerőpiaci tesztet. 2019-ben 2612 esetből 990 esetben nem végzett tesztet.

³⁷ ld. még WKO: [Änderungen der EU-Saisonier-Richtlinie](#)

Ez annak köszönhető, hogy a szállodaiparban, turizmusban, vendéglátásban foglalkoztatottakat elbocsátották (jobb esetben csak „Kurzarbeitra” tettek). 2020 májusában ezekben a szektorokban már tízből kevesebb mint egy ember volt foglalkoztatott. Ugyanebben az időszakban a **mezőgazdaság és erdészet viszont munkaerőhiánnyal küzdött, mivel külföldről nem tudtak beutazni a szezonális munkavállalók.** A harmadik országbeliek a repülőtereken keresztül nem léphettek be Ausztriába, kivételt képeztek ez alól a D vízummal rendelkezők és a mezőgazdasági szezonális munkavállalók. A beutazóknak 14 napos karanténba kellett vonulniuk, amelyet korábban csak negatív PCR teszt esetén hagyhattak el. Ausztria **Ukrajnával történő tárgyalásai eredményeként [2020. május 8-án a linzi repülőtérré érkezett](#)** 213 ukrán munkavállaló, majd május 18-án további 250 fő. Emellett a már **engedéllyel rendelkező és Ausztriában tartózkodó szezonális munkavállalóknak a kilenc hónapos munkavállalási engedélyét meghosszabbították 12 hónapra.** Ennek a szabálynak az alkalmazását 2020. december 31-ig meghosszabbították.

A 2020–2021. évi téli szezon novemberben kezdődött, 90 százalékkal kevesebb vendég érkezésével, továbbá a vendégéjszakák 79,7 százalékos csökkenésével. Decemberben a turisták elmaradása 95,9 százalékos visszaesést (vendégéjszakákban 93,5 százalékos) eredményezett. 10,2 millió vendégéjszakával számoltak erre a téli szezonra, amely 83 százalékkal kevesebb az egy évvel korábinál (2018–2019-es szezonban 72,9 millió vendégéjszaka volt).³⁸ Mindez azt jelenti, hogy nincs szükség szezonális munkavállalóra. A **külföldi munkaerő alkalmazása (az ingázók nélkül) 2020-ban 2,8 százalékkal esett vissza az előző évhez képest** (osztrák foglalkoztatottak esetében –1,8%).³⁹

EGYESÜLT KIRÁLYSÁG

Korábban két szezonális munkavállalói programot működtetett: a *Seasonal Agricultural Workers Scheme-t* (SAWS) és a *Sector Based Scheme-t* (SBS). Ma már **egyik program sem működik**, mivel **2014 januárjával** az angol kormány a brit munkaerő magas munkanélküliségi rátája miatt úgy vélte, hogy a rendszer által megcélzott szektorokban lévő üres álláshelyeket be tudja tölteni brit és uniós állampolgárokkal.

A SAWS *rendszer*⁴⁰ a második világháború után 1945-ben indították, mint egy kulturális csereprogramot az Európából érkező fiatal, főleg mezőgazdaságot tanuló diákok számára, akik csúc szezonban az Egyesült Királyságban tudnak dolgozni. Később e program a mezőgazdasági munkaerőhiányra reagálva alakult át, s főleg a Közép-Kelet-európai és a korábbi Szovjetunióból érkező diákokat célozta. Hat hónapra szóló munkavállalási kártyát adtak, évente 5 500 darabot. A rendszerben érkező munkavállalók jogosultak voltak a minimálbérrre,⁴¹ adót és egészségbiztosítási hozzájárulást is fizettek. 2004-ben megemelték a kvótát, de a 10 új tagállam uniós csatlakozásával jelentőségét veszítette, 2008-tól már csak a bolgár és román munkavállalók használhatták ki a jelentősen megemelt kvótaszámot (2013-ban

³⁸ WIFO: [Winter Season 2020-21: 83 Percent Fewer Overnight Stays Expected](#), Recent WIFO Tourism Analysis, 2021. február

³⁹ WIFO: [Beschäftigung 2020: Bilanz nach einem Jahr COVID-19-Pandemie, 1/2021.](#)

⁴⁰ SAW előtt volt a hasonló célt szolgáló EVWs (*European Volunteer Workers*) program, amellyel a Karib-országokból és Lettországból érkeztek mezőgazdasági munkavállalási céllal.

⁴¹ Emellett jogosultak voltak fizetett szabadságra, mezőgazdasági táppénzre, fizetésre azokra a napokra, amikor a rossz idő miatt nem tudtak dolgozni, éjszakai pótlékra, ügyeleti díjra, és 30 perces munkaközi szünetre, amennyiben egy nap 5,5 óránál többet dolgoztak. A munkáltató biztosította szállásukat és utaztatásukat.

már 21 250 volt).⁴² A tapasztalatok alapján – bár nem volt ilyen célja a SAW rendszernek –, megvalósította a körkörös migrációt. A munkáltatók arról számoltak be, hogy szezonális munkavállalók 50 százaléka évről-évre visszatért.⁴³

Az *SBS rendszer* célja az alacsonyan képzett munkavállalók vonzása volt. A szállodaipar és vendéglátás, valamint élelmiszerfeldolgozás területén fogadott évente 12 hónapra 18–30 év közötti 10 ezer főt.⁴⁴ Mind uniós, mind harmadik országbeliek számára nyitott volt a rendszer, de 2003–2007 között jellemzően EU-n kívülről érkezők használták, amelynek oka 2004-ben a 10 új tagállam csatlakozása volt, amelyek állampolgárai előtt az Egyesült Királyság az első naptól kezdve megnyitotta munkaerőpiacát. 2004-ben csökkentették a kvótaszámot, majd 2005-ben kivonták a vendéglátást a rendszerből. A munkaerőáramlás területén fenntartott átmeneti időszak miatt 2007-től csak bolgár és román munkavállalók használhatták.

A [Migrációs Tanácsadó Bizottság szerint](#) (2013) az SBS rendszer megszüntetésének hatása minimális lesz, mivel kihasználtsága évről-évre rosszabb eredményeket produkált. Ezzel ellentétben a **SAW rendszer megszüntetése komoly hatással lehet a mezőgazdaságra.**⁴⁵ A mezőgazdaság különböző szereplői több javaslatot is megfogalmaztak, hogy miként lehetne a SAW rendszert az igények szerint átalakítani, vagy a 2004 előtti SAW rendszert visszahozni vagy akár ukrán egyetemekkel leszerződni, hogy a hallgatóik kötelező szakmai gyakorlatukat az Egyesült Királyságban végezzék.⁴⁶

A [2016-os adatok alapján](#)⁴⁷ a **mezőgazdaságban dolgozók száma 115 ezer, amihez hozzászámítva a szezonális, ideiglenes és alkalmi munkavállalókat is összesen 182 ezren dolgoztak.** A mezőgazdaságban dolgozó 115 ezer ember **20 százaléka volt uniós polgár, de nincs adat arra vonatkozóan, hogy melyik országból hányan érkeztek.** 2014-ben a különböző szektorok közül az **élelmiszeriparban dolgozott a legtöbb migráns (38%).**

Miután 2014-gyel megszűntek a szezonális munkavállalói rendszerek, s a Brexit referendum utáni hosszantartó bizonytalanság és a font jelentős esése folytán egyre több Közép-Kelet európai hagyta el az Egyesült Királyságot, s egyre kevesebben is érkeztek oda/tértek vissza munkavállalási céllal, **egyre többször jelentek meg olyan komoly aggodalmak, hogy ki szedi le a gyümölcsöket, zöldségeket, hogyan lehet a lakosság élelmiszerellátását biztosítani.**

2019. március 6-án a brit kormány bejelentette, hogy elindítja [a Szezonális Munkavállalói Pilot Projektet](#) 2019. és 2020. évre (**Initial Project**), ami lehetővé teszi, hogy az **(ehető) kertészeti szektorban rövidtávra munkavállalókat toborozzanak.**⁴⁸ 2019-ben 2 500 harmadik

⁴² Migration Advisory Committee: [Migrant Seasonal Workers](#), The impact on the horticulture and food processing sectors of closing the Seasonal Agricultural Workers Scheme and the Sectors Based Scheme, 2013. május

⁴³ A. López-Sala, Y. Molinero, M. Jolivet, T. Eremenko, C. Beauchemin, S. Samuk és E. Consterdine: [Seasonal Immigrant Workers and Programs in UK, France, Spain and Italy](#), 2016., 13.o.

⁴⁴ Ellentétben a SAW rendszerrel, tovább maradhattak az országban, ha megélhetésükről gondoskodni tudtak, azaz a rendszer lehetővé tette, hogy átmeneti státuszból állandó legyen, letelepedhessenek.

⁴⁵ Id. Migration Advisory Committee: [Migrant Seasonal Workers](#), The impact on the horticulture and food processing sectors of closing the Seasonal Agricultural Workers Scheme and the Sectors Based Scheme, 2013. május, 188.o.

⁴⁶ Id. uo. 68-72.o.

⁴⁷ [The impact of Brexit on the UK agricultural workforce](#), 2016. május, 4–6. o.

⁴⁸ Department for Environment, Food and Rural Affairs (Defra) felelős a projektért, a végrehajtásában a Home Office megbízásából jelenleg a Concordia és a Pro-Force Limited vesznek részt, további két végrehajtó szerv kiválasztása folyamatban van.

országbeli szezonális munkavállalót tudtak így a gyümölcs-, és zöldségtermesztők hat hónapig foglalkoztatni. 2020-ban a 10 ezres kvóta nem került kihasználásra, összesen 6 500 vízumot adtak ki, aminek oka egyrészt a világjárvány, másrészt, hogy az uniós jog, a szabad munkaerőáramlás biztosításának utolsó éve volt. A **kvóta 2021-ben 10 ezerről 30 ezerre lett megemelve, ami most már az uniós polgárokra is kiterjed.**

Az [ehető kertészeti szektorban termelhető növényeket](#), valamint a [végezhető munkák típusát](#) a projekt végrehajtásáért felelős Department for Environment, Food and Rural Affairs (Defra) határozta meg. Az élelmiszerfeldolgozás területéről számos tevékenység ki van zárva a projektből; a rendszer nem vonatkozik például a birkanyírokra⁴⁹ vagy a szárnyasfeldolgozókra (a húsiparban évente kb. [10-15 ezer szezonális munkavállalóra van szükség](#)).⁵⁰

A [National Union Farmers 2020 szeptemberében](#) arról számolt be, hogy **5,4%-os** a különbség az üres álláshelyek és a toborzott munkaerő között. **Egy évvel korábban 5,3 százalékos volt a visszaesés**, ami arra enged következtetni, hogy szezonális munkavállalókból hosszútávon hiány lesz.

A COVID-19 járvány miatt csak kis százaléka jutott el az Egyesült Királyságba a szezonális munkavállalóknak.⁵¹ A brit kormány a munkaerőhiány csökkentésére a „[Pick for Britain](#)” kampánnyal próbálta a **helyi munkaerőket mozgósítani a mezőgazdaságban**,⁵² még úgy is, hogy aki teljes állásban szezonálisan a mezőgazdaságban dolgozik, tovább kaphatja (nem szűnik meg a jogosultsága) az univerzális credit ellátást.⁵³ Az Agriculture and Horticulture Development Board ([AHDB](#)) [felmérése szerint](#) a kampány sikeres volt, miközben a [számok nem igazán erről tanúskodnak](#).⁵⁴ A [National Union Farmers által készített felmérés szerint](#) a „*Pick for Britain*” kampány keretében 2020 szeptemberéig a **britiek 5,5 százaléka** (2019-ben 0,8%) dolgozott szezonális munkavállalóként, a csúcs májusban volt (14,6%).

2020 júniusától az Egyesült Királyságba utazó szezonális munkavállalóknak a [határon igazolniuk kell](#), hogy munkavállalási céllal utaznak be, továbbá 14 napos karanténba kell vonulniuk. Ez a karantén szezonális munkavállaló esetében lehet azon a helyen, ahol dolgozik.

A helyzetet a COVID-19 járvány mellett az is nehezíti, hogy a Brexit folytán 2021-től **új migrációs pontrendszer** lépett hatályba az Egyesült Királyságban, miszerint az élelmiszerellátás biztosítására a „*képzett munkavállalói útvonal*” szükséges, ahol 70 pontot kell összegyűjteni a belépéshez.

⁴⁹ 100-150 külföldi specialistával dolgoznak évente.

⁵⁰ A húsiparnak vannak idényei, különösen a karácsony számít annak. Ez általában 25–55% közötti extra munkaerőt igényel. A szezonálisan alkalmazott munkaerő átlagosan 69 százalékban uniós polgárságú. A húsiparban egyébként dolgozók 62 százaléka uniós polgár (10 százalékkal csökkent 2018 óta), régiók közötti nagy különbségekkel (35–79 %). ld. Written evidence submitted by The British Meat Processors Association ([LFS0022](#))

⁵¹ The Guardian: [Fruit and veg ‘will run out’ unless Britain charts planes to fly in farm workers from eastern Europe](#), 2020.

⁵² A sok jelentkező ellenére elenyésző számban kötöttek szerződések.

⁵³ Azoknak jár, akiknek munkahelye nem szűnt ugyan meg, de a vírus miatt nem tudnak dolgozni, és otthon vannak.

⁵⁴ ld. még Written evidence submitted by Riviera Produce Ltd ([LFS0041](#)), 2020. október

A táblázat illusztrálja a pontok összetételét:

Kötelező	Pont	Képzettség	Pont	Fizetés	Pont
Állásajánlat az elismert munkáltatótól ⁵⁵	20	Hiányszakma	20	£20,480 (minimum) – £23,039	0
Képzettségi szintnek megfelelő állásajánlat	20	Phd, amennyiben szükséges	10	£23,040 – £25,599	10
Elvárt szintű angol nyelvtudás	10	Phd, amennyiben szükséges a természettudományokban, technológiában, mérnöki tudományokban vagy matematikában	20	£25,600 –	20

Többen kritizálják a pontrendszert és a gyakorlatnak megfelelő ajánlásokat tesznek.⁵⁶ Jelen állás szerint csak a magasan képzett mezőgazdasági szakemberek tudnak ezzel a rendszerrel az Egyesült Királyságba lépni, hiszen RQF 3 szintet⁵⁷ követelnek meg a képzett munkavállalóktól. Így **2021-től csak a letelepedett státusszal rendelkező uniós munkavállalók⁵⁸ utazhatnak be szezonális munkára RQF 3 szintet előíró képzettség nélkül. Ha valaki valamelyik feltételnek nem tud megfelelni, csak akkor van esélye, ha a szakma hiánylistás lesz.** További probléma ugyanakkor, hogy az élelmiszeripari állások közül a szezonális munka szempontjából számos fontos szakma/állás nem szerepel a hiányszakmák között. A Nemzeti Statisztikai Hivatal által készített foglalkozások osztályozása szerint ugyanakkor az élelmiszerellátásban sok olyan állás van, amely nem igényel képzettséget.

A kormány becslése (2020) szerint általában kb. 50 ezer szezonális munkavállaló dolgozik a farmokon, a [National Farmers Union szerint](#) 70 ezer munkavállalóra van szükség, hogy a hiányzó 80 ezres kertészeti álláshelyeket fel lehessen tölteni.

⁵⁵ Munkáltatónak minimum nyolc hetébe kerül az az eljárás, amivel őt alkalmas munkáltatónak nyilvánítják külföldi munkavállaló fogadására.

⁵⁶ Id. ehhez National Farmers Union: Written evidence submitted by the NFU ([LFS0013](#))

⁵⁷ Kilenc szint van, azon belül minden egyes szinteken 3–3 alszint. Id. ehhez [What qualification level means.](#)

⁵⁸ Azok az uniós polgárok és családtagjaik, akik 2020 végéig, a brit EU-tagság megszűnése után kezdődött átmeneti időszak végéig törvényesen és életvitelszerűen letelepedtek az Egyesült Királyságban, továbbra is maradhatnak megszerzett jogosultságaik megtartásával, amennyiben letelepedett státuszt kérnek. A brit hatóságok 2021. március végéig 4 977 700 kérelmet bíráltak el, csaknem mindet kedvezően: az elutasított kérelmek aránya egy százalék. A benyújtott kérelmek további egy százalékát a kérelmezők visszavonták, valamint egy százalékuk volt érvénytelen. Id. www.gov.uk/guidance/settled-status-for-eu-citizens-and-their-families-translations.hu

FRANCIAORSZÁG

A vidék elnéptelenedésének kompenzálására jött létre a szezonális munkavállalókat fogadó politika, amely régre nyúlik vissza.⁵⁹ Keretét az 1951-ben Olaszországgal, 1961-ben Spanyolországgal, 1963-ban Marokkóval, Tunéziával és Portugáliával, majd 1965-ben Jugoszláviával kötött egyezmények adták.⁶⁰ Bár voltak válságok (pl. 1974. határok lezárása), a migrációs politikában szigorítások, **a szezonális munkavállalók** szinte mindig kivételt képeztek ez alól, **fogadásuk mindig kívánatos és támogatott volt.**⁶¹ Így volt ez Románia és Bulgária 2007-es csatlakozásakor is; Franciaország a megengedett hétéves átmeneti időszakot alkalmazta ugyan e két országgal szemben, de szezonális munkavállalókat az első naptól fogva az uniós jog alapján beengedte.

Jelenleg Franciaországnak csak **Marokkóval** (1963–) és **Tunéziával** (2008–) van működő bilaterális megállapodása. Bár **nemzeti szinten nincsen éves kvóta meghatározva** a beutazó külföldi munkavállalók, szezonális munkavállalók számára, a **bilaterális megállapodások** viszont **kvóta alapján működnek**, amelyek **nincsenek kihasználva**. (Tunéziával kötött megállapodás esetében 2008 óta egy 90 százalékos emelkedés figyelhető meg.) A Tunéziával kötött megállapodás éves kvótája 2 500 fő, amely nem kizárólag a mezőgazdaságra, hanem az összes szektorra vonatkozik. A kiválasztási eljárást a Francia Idegenrendészeti Hatóság (*OFII*) kirendeltségei végzik a partnerországokban.⁶² A munkáltató vagy név szerint kéri a munkavállalót, vagy jelzi, hogy meghatározott számú munkavállalóra van szüksége. A megállapodások alapján a munkavállalók utazásánál a francia partraszállástól a munkahelyre történő szállítást utólagos megtérítéssel az állam fedezi függetlenül attól, hogy először érkező vagy több évre szóló engedéllyel rendelkező, visszatérő munkavállalóról van szó. A megtérítés feltétele, hogy a munkavállaló származási országába történő visszatérése után 10 napon belül jelentkezik a kiválasztó hatóságnál.⁶³ 2018-ban 1 301 munkavállaló jött Tunéziából az egyezményvel, ami egy 10 százalékos növekedés 2017-hez képest. 95 százalékuk a mezőgazdaságban, a többi a turizmusban dolgozott. 99 százalékuk férfi volt. 2018-ban és 2019-ben egy 29 százalékos növekedés volt a marokkói munkavállalók számában (2018-ban 6 350 fő), akiknek 97 százaléka dolgozott a mezőgazdaságban. Itt is a férfiak felülreprezentáltak a 98 százalékos arányukkal.⁶⁴

Már **2006 óta** léteznek a több (3) évre szóló szezonális munkavállalási és tartózkodási engedély, ami évente hat egymást követő hónap munkavállalását jelentheti. Az engedély megújítható. Meghosszabbítás esetén nem feltétel, hogy ugyanazon a munkáltatónál dolgozzon a munkavállaló, s hosszabbítás esetén nem kell egy minimum három hónapos munkaszerződést sem prezentálni, mint az első engedély igénylésénél.

⁵⁹ S. Ruth Sippel – Jörg Gertel: [Shared Insecurities? Farmers and Workers in Bouches-du-Rhône](#), 2014.

⁶⁰ 1986-ig a spanyolok adták Franciaországnak a szezonális munkavállalók több, mint 80 százalékát. Az 1970-es és a 80-as években Portugália és Marokkó képezte a második és harmadik legnagyobb csoportot. Lengyelország az 1992-ben megkötött megállapodásával egyből a 2. helyre került, majd uniós csatlakozásával kitért az első helyről a marokkóiakat. 2007-ben már kb. 12 ezer lengyel szezonális munkavállaló volt.

⁶¹ Az egyedüli kivétel 1995 és 2000 között volt, amikor a magas munkanélküliség miatt csak olyan szezonális munkavállalókat fogadott, akik korábban már dolgoztak Franciaországban un. OMI szerződéssel (Francia Idegenrendészeti Hatóság (*OFII*, *Office français de l'immigration et de l'intégration*) által kiadott szerződés). 2000-ben ezt a kvótát eltörölték.

⁶² Marokkói eljárásról ld. Circular NOR: IMIM1000118C of 26 July 2010 www.immigration.interieur.gouv.fr/content/download/34646/260008/file/22_IMIM1000118C.pdf

⁶³ 2019-ben a marokkóiak 95 százaléka jelentkezett a kijelölt hatóságnál.

⁶⁴ Részletesebb adatokhoz ld. EMN: [Attracting and Protecting Seasonal Workers from third countries in France](#), 2020. július

2010-től a **migránsok száma a mezőgazdaságban foglalkoztatottak között folyamatosan növekedett**. Míg 2010-ben a mezőgazdaságban foglalkoztatottak 18,8 százaléka volt migráns, addig ez a szám 2016-ra 24 százalékra emelkedett. 2016-ban a migránsok 64 százaléka érkezett az EU-n kívülről, még akkor is, ha az uniós polgárok aránya nőtt a legjobban (+54% 2010–2016 között). 2017-ben az Agrárminisztérium megbízásából készített [felmérés](#) szerint az EU-ban letelepedett kölcsönzőkön, vállalkozásokon keresztül Franciaországban kb. 67 ezer szezonális munkavállaló dolgozott (pl. kiküldetésben).⁶⁵

**Ideiglenesen alkalmazottak száma a mezőgazdaságban származás szerint, (ezer főben)
(2002–2016)⁶⁶**

	2002	2007	2010	2016
Francia állampolgár	634.0	565.0	520.8	461.8
Migráns	130.8	123	121.3	146.6
Uniós polgár	35.0	30.3	29.5	45.6
Harmadik országbeli állampolgár	58.0	72.3	70.0	83.3

[DARES⁶⁷ 2019-es tanulmánya](#) szerint **2018. április és 2019. március között Franciaországban 1 050 000 szezonális munkavállaló dolgozott** (megoszlásukról nincs adat), **akiknek egynegyede** (kb. 270 ezer fő) **a mezőgazdaságban** és majdnem fele a turizmusban vagy az ahhoz köthető területeken (pl. szórakoztatóipar, hotelipar) dolgozott. A szezonális munkavállalók **többsége Dél-Franciaországban dolgozik**, különösen Nouvelle-Aquitaine, Occitanie és Provence-Alpes-Côte d'Azur megyékben.

2019. évben az uniós irányelv alapján 5 594 szezonális engedélyt bocsátottak ki, amelyből a legtöbbet marokkóiaknak (2 611), mali, guineaiaknak (641), tunéziaiaknak (455) és elefántcsontpartiaknak (413).

2020 márciusában az Agrárminisztérium azzal számolt, hogy a **határok lezárása miatt 200 ezer szezonális munkavállaló fog hiányozni a mezőgazdaságból** a következő három hónapban.

⁶⁵ A kiküldetések száma különösen megugrott a 2004-es EU10 csatlakozással, mivel a munkaerő szabad áramlása területén átmeneti időszak volt, vagyis a munkaerőpiacok továbbra sem voltak nyitottak, de a kiküldöttek már az uniós jog alapján jutottak be az adott tagállam munkaerőpiacára. A kiküldött munkavállalók gyakran a mezőgazdaságban tulajdonképp szezonális munkavállalóként dolgoztak. A kiküldetés további előnye volt, hogy hat hónapnál hosszabb ideig dolgozhattak a munkavállalók az adott tagállamban. ld. még A. López-Sala, Y. Molinero, M. Jolivet, T. Eremenko, C. Beauchemin, S. Samuk és E. Consterdine: [Seasonal Immigrant Workers and Programs in UK, France, Spain and Italy](#), 2016.

⁶⁶ ld. C. Mitaritonna – L. Ragot: [After COVID-19, will seasonal migrant agricultural workers in Europe be replaced by robots?](#), Policy Brief, CEPII, 3. szám, 2020. június, 4. o. 1. táblázat

⁶⁷ Direction de l'Animation, de la recherche, des études et des statistiques

2020. március 24-én a [minisztérium kérte](#) a munkanélkülivé vált személyeket, hogy menjenek el a mezőgazdaságba dolgozni. Ebből a célból létrehozta egy [weboldalt](#) (*des bras pour nos assiettes*) is, amelynek segítségével a farmerek közvetlenül elérték a potenciális munkaerőket.

Április 23-án arról szóltak a sajtóhírek, hogy 300 ezren regisztráltak, akikből 15 ezren elhelyezkedtek 5 ezer farmon.

Franciaország szerte számos helyi kezdeményezés volt a munkaerő toborzásra, pl. Párizs régióban együttműködve a menekülttáborral, 50 menekült helyezkedett el a mezőgazdaságban. A menekültek felkérése szezonális munkavégzésre azonban [ellentmondásosra sikeredett](#).

Meghosszabbították a tartózkodási és munkavállalási engedélyeket azoknak a harmadik országbelieknek, akik az országban tartózkodtak, de már a határok lezárása miatt nem tudtak hazatérni. Így a szezonális munkavállalók kilenc hónapot dolgozhattak hat hónap helyett. **Engedélyezték a munkajogi szabályoktól való eltérést**, amivel az országban tartózkodó szakképzett mezőgazdasági munkavállalók – mivel nem tudtak hazautazni –, többet tudtak dolgozni. A veszélyhelyzet alatt lehetővé tették a heti 60 órás (+25%) munkahetet a kritikus szektorokban, s engedélyezték a vasárnapi munkavégzést önkéntes alapon. A heti 35 órán felüli munkavégzést túlóráként díjazták. Ezt kombinálták a túlóra után fizetendő adó- és szociális hozzájárulás fizetése alóli mentességgel.

[2020 májusában engedélyezték a szezonális munkavállalók beutazását](#), amennyiben azok az EU-ban legálisan tartózkodtak és a munkáltató vállalta a járványügyi szabályok betartását is.

A szezonális munkavállalók jogosultak a minimálbérre (SMIC), ami 2020-ban óránként bruttó 10,15 (nettó 8,03) euro volt, kivéve, ha kollektív szerződés másképp rendelkezett. A francia állam ugyanakkor nem biztosít a szezonális munkavállalóknak a származási országban maradt gyerekeik után családi ellátást, mivel hat hónapnál hosszabb ideig kell Franciaországban élni ahhoz, hogy valaki stabil francia lakóhellyel rendelkezzen, ami az alapja az ellátásnak. Ez pedig a szezonális munkavállalók esetében a maximum hathónapos munkavállalás folytán kizárt.

NÉMETORSZÁG

A mezőgazdasági szezonális munkavállalói programok a XIX. századra nyúlnak vissza. Az 1890-ben bevezetett ideiglenes munkavállalási engedélyeket addig alkalmazták, amíg a lengyel munkavállalókat a kényszermunkások nem váltották fel a második világháborúban.

A német újraegyesítést követően a három hónapra szóló szezonális munkavállalói engedélyt 1991-ben vezették be ismét azzal a céllal, hogy Lengyelországból és Közép-Kelet Európából munkavállalókat hozzanak.⁶⁸ Ebből a célból a 90-es években kétoldalú foglalkoztatási egyezményeket kötöttek a szezonális munkaerő kielégítésére olyan országokkal, mint Csehország, Szlovákia, Lengyelország, Magyarország, Románia, Bulgária és Horvátország, amely országok uniós csatlakozásával az egyezmények hatályukat veszítették. Mivel ezen országok csatlakozása előtt a német szezonális munkaerőigény főleg ezekből az országokból lett kielégítve, 2018-ban engedélyezték a Szövetségi Munkaügyi Hivatalnak (*Bundesagentur für Arbeit*), hogy harmadik országokkal kétoldalú foglalkoztatási egyezményeket kössön a minisztériumok nevében (*Bundesministerium für Arbeit und Soziales* és *Bundesministerium für*

⁶⁸ Cristina Mitaritonna – Lionel Ragot: [After COVID-19, will seasonal migrant agricultural workers in Europe be replaced by robots?](#), Policy Brief, CEPII, 3. szám, 2020. június

Ernährung und Landwirtschaft). 2020 elején Németország Grúziával kötött ilyen egyezményt. Bár a további egyezmények kötését a járvány miatt elhalasztották, de kapcsolatban maradtak Bosznia-Hercegovinával, Albániával, Moldáviával és Észak-Macedóniával a jövőbeli egyezmények végett.

A német-grúz kétoldalú megállapodás alapján a grúz munkaügyi minisztérium választja ki a szezonális munkavállalókat a kölcsönösen megállapított kvótának megfelelően. Sem a német munkaügyi hivatal, sem a grúz minisztérium az eljárásért díjat nem számolhat fel. Az egyezmény alapján a grúz munkavállalók csak a mezőgazdaságban dolgozhatnak.

Szezonális munkavállaló Németországban egyébként a **mezőgazdaságban, kertészetben, erdészetben, szállodaiiparban, vendéglátásban, fűrészüzemekben és vásárokon dolgozhat** 12 hónapon belül hat hónapig, amely munkavállalás nem kombinálható más típusú (pl. alacsony képzettséget igénylő ideiglenes) munkavállalással annak érdekében, hogy a németországi tartózkodás meghosszabbodhasson. Ugyanakkor egy farmon egy éven belül maximum nyolc hónapot lehet dolgozni, amely szabály nem alkalmazandó a gyümölcs-, zöldség-, bor-, dohány- és komlótermelőkre. A szezonális munkavállalóknak legalább heti 30 órát kell dolgozniuk, de napi 10 óránál többet nem dolgozhatnak és a munkaközi szüneteket, valamint a 11 óra szünetet be kell tartani (*Arbeitszeitgesetz*). Az egyenlő bánásmód alapján minden német jogszabályt alkalmazni kell. Így a minimálbérre vonatkozó szabályok is alkalmazandók (2021. január 1-jétől bruttó 9,50 €/óra, 2021. július 1-jétől 9,60 €/óra), ez azonban magában foglalhatja az étkezés és szállás biztosítását. Ilyen esetben viszont a bér nem éri el a minimálbér szintjét. A munkáltató köteles szálláshelyet felajánlani szezonális munkavállalója részére, amelyre szigorú szabályok vonatkoznak. Ellentétben az uniós polgárságú szezonális munkavállalókkal, a harmadik országbeli szezonális munkavállalók, akiknek családjuk a származási országban maradt, nem jogosultak német családi ellátásokra.

2014/36 irányelv átültetésével⁶⁹ 2017. augusztus 1-jétől az a harmadik országbeli, aki vízummentesen érkezik Németországba, már nem kell, hogy tartózkodási engedélyt szerezzen abban az esetben, ha 180 napon belül 90 napnál rövidebb ideig tartózkodik. Az ilyen személy csak szezonális munkát végezhet, feltéve, hogy van erre szóló munkavállalási engedélye a munkaügyi hivataltól. Vízumköteles országok, valamint 180 napnál hosszabb tartózkodás esetén az engedélyezési eljárásba bevonják a munkaügyi hivatalokat. Amennyiben van kvóta meghatározva, nincsen munkaerőpiaci vizsgálat, kvóta hiányában viszont vizsgálják, hogy az adott állás helyi munkaerővel betölthető-e. Jelenleg nincs másik lehetőség arra, hogy valaki szezonális munkavállalóként dolgozzon. Kivétel ez alól a külföldi egyetemek, főiskolák diákjainak szemeszterek közötti szünetekben egy éven belül 90 napot meg nem haladó munkavállalása. Őket is a Szövetségi Munkaügyi Hivatal közvetíti ki.

2016–2019 között az uniós irányelv alapján nem dolgozott Németországban harmadik országbeli, szezonális munkavállalói igényüket az uniós jog alapján uniós polgárokkal elégitették ki.⁷⁰ Az uniós szezonális munkavállalók száma tekintetében **nincsenek adatok**, becslések szerint 1/3 és 2/3 arányban vannak lengyel és román állampolgárok.⁷¹

⁶⁹ [Gesetz zur Umsetzung Aufenthaltsrechtlicher Richtlinien der Europäischen Union zur Arbeitsmigration](#), 2017. május 12. Hivatalos Közlöny, 2017 I 1106. o.

⁷⁰ EMN: [Attracting and Protecting Seasonal Workers from Third Countries, Németország](#), 2020. december

⁷¹ Gesamtverband der deutschen Land- und Forstwirtschaftlichen Arbeitgeberverbände ([GLFA](#))

A Német Statisztikai Hivatal mezőgazdasági szektort vizsgáló felmérése (2016) szerint **286 300 szezonális munkavállalót alkalmaztak**. 124 929 főt alkalmaztak a zöldségtermelésben, akiknek több mint 90 százaléka (113 072) volt szezonális munkavállaló. A gyümölcsstermelésben dolgozók 73 százaléka (33 086 fő) volt szezonálisan foglalkoztatott.⁷²

Az utóbbi években az erdészeti, de különösen a **mezőgazdasági szektorban csökkenés figyelhető meg a szezonális munkavállalók számát tekintve**, amelynek oka, hogy a származási országban emelkednek a bérek (pl. Románia, Lengyelország), s már nem indulnak el más tagállamokba dolgozni az uniós polgárok.

A COVID-19 járvány gyors terjedése miatt Németország 2020. március 25-én utazási korlátozásokat vezetett be, s felfüggesztette a harmadik országokkal a szezonális munkavállalók foglalkoztatását célzó bilaterális tárgyalásokat. A **mezőgazdaságban keletkezett munkaerőhiányt** átmeneti intézkedésként a **Munka Törvénykönyvének módosításával próbálták enyhíteni**: a március 27-i [szociális védelmi csomag](#) jelentősen meghosszabbította a rövidtávú munka idejét (12 hónapon belül maximum 3 hónapról/70 munkanapról 5 hónapra/115 munkanapra lett megemelve 2020. október 31-ig).⁷³ 2020. június 31-ig a munkaidő hosszát megemelték, a munkaközi szüneteket csökkentették: heti 60 órás, valamint a napi 12 órás foglalkoztatás minden speciális engedély nélkül megengedett. A pihenő időt napi 9 órára csökkentették. Kivételes esetben a munkavállaló napi 12 órát dolgozhat heti 6 napon át.⁷⁴

Létrehoztak egy [weboldalt](#), ahol a munkáltatókat a potenciális szezonális munkavállalókkal kívánták összehozni.

A Szövetségi Munkaügyi Hivatal továbbá április 2-án kiadott egy **általános engedélyt** arra vonatkozóan, hogy a **külföldiek bizonyos csoportjai 2020. április 1. és 2020. október 31. között dolgozhatnak a mezőgazdaságban**.⁷⁵ Ezek a személyek a következők voltak:

- befogadó állomáson tartózkodó menedékkérők, akiknek a menekültügyi eljárása kilenc hónapon belül nem zárult le;
- menedékkérő, aki az elmúlt három hónapban legálisan Németországban élt;
- személyek tolerált státusszal;
- olyan harmadik országbeliek, akiknek tartózkodási jogcíme nem engedi a munkavállalást.

Továbbá az olyan vízummentes harmadik országbeliek, akik a mezőgazdaságban dolgoznak vagy dolgoztak, s amely tevékenységet a szabályozás egyébként nem ismer el munkának, az ilyen személyek még 90 napig folytathatják ezt a munkát vagy más munkáltatónál helyezkedhetnek el. Ez vonatkozik azon harmadik országbeliekre is, akik a hotelek és éttermek bezárása folytán munkanélküliek lettek. Ezek a személyek tehát külön munkaügyi engedély nélkül voltak jogosultak 2020. október végéig mezőgazdasági munkát végezni.

⁷² EMN: [Attracting and Protecting Seasonal Workers from Third Countries, Németország](#), 2020. december

⁷³ Ez a fajta munkavállalás nem vonz maga után tb-járulékfizetést.

⁷⁴ Gyakorlatilag a szezonális foglalkoztatásban korábban meglévő gyakorlatot átmenetileg törvényi szinten is engedélyezték. ld. ehhez [Initiative Faire Landarbeit Bericht 2020, Saisonarbeit in der Landwirtschaft](#)

⁷⁵ ld. BMEL: [Einsatz von Drittstaatsangehörigen und Asylbewerbern als Erntehelfer Bundesagentur für Arbeit folgt Vorschlag der Bundesagrarinisterin](#), 2020. április

Az utazási korlátozás bevezetése előtt kb. 20 ezer szezonális munkavállaló utazott be Németországba. Ennek, valamint annak ellenére, hogy megpróbálták a helyi munkaerőt mozgósítani, április elején látszott, hogy nem tudják azt a közel 100 ezer főt biztosítani, amire a mezőgazdaságnak áprilisban és májusban általában szüksége van. Így a Belügyminisztérium és Mezőgazdasági, Élelmezésügyi Minisztérium elfogadta azokat a feltételeket, amelyekkel [korlátozottan és szervezeten beléphetnek a szezonális munkavállalók Németországba](#) (*Saisonarbeiter im Hinblick auf den Gesundheitsschutz*). Ez alapján **áprilisban és májusban 40–40 ezer szezonális munkavállalót vártak**. A kívánt számokat **nem tudták teljesíteni** május végére.⁷⁶ A Dél-Német Spárga- és Epertermelő Szövetség (*Verband Süddeutscher Spargel- und Erdbeeranbauer* (VSSE)) szerint **országosan 28 százalékkal volt kevesebb szezonális munkavállaló eper- és spárgaszedésben 2020-ban**, ami kb. 106 ezer személyt jelent 146 ezer helyett.⁷⁷ Ezért **meghosszabbították** a lehetőséget 2020. június 15-ig.

A munkavállalókat szervezeten [repülővel szállították Németországba](#),⁷⁸ ahol a munkáltatóknak kellett biztosítani a kötelező egészségügyi vizsgálatot, a munkavállalók szállásra történő szállítását, a kéthetes karantént, valamint mind a munkahelyen, mind a szálláson a higiénias szabályok betartása mellett a munkahelyen a kiscsoportos (max. 20 fő) foglalkoztatását, s a csoportok keveredésének elkerülését, valamint azt, hogy a szezonális munkavállaló a munkahelyét elhagyja. Összességében **kevés pénzért nagyobb fizikális és lelki terhelésre lehetett számítani azoknak, akik 2020-ban szezonális munkát vállaltak**.⁷⁹

Június 16-tól eltörölték a beutazási korlátozásokat, így mind szárazföldön, mind légi úton be lehetett Németországba utazni munkáltatótól függetlenül. Továbbá [fenntartották](#) a 80 ezres kvótát a harmadik országbeli szezonális munkavállalókra 2020. december 31-ig. 2020. június 3-ig összesen 38 967 harmadik országbeli szezonális munkavállaló utazott be Németországba.⁸⁰

A sajtóban napvilágot látott, a szezonális munkavállalók sanyarú foglalkoztatási, szállás-körülményeit, a higiénias szabályok alkalmazásának hiányát bemutató hírek, riportok után a Szövetségi Munkaügyi és Szociális Minisztérium felállított egy „Korona munkahelyi egészségi és biztonsági munkacsoportot”, amely kiadta a higiénia, munkahelyi egészségügyre, szociális biztonságra, valamint szállásra vonatkozó útmutatóját, amely szabályok [betartását a tartományok \(Länder\) ellenőrzik](#).

A mezőgazdaságban, kertészetben és erdőkben dolgozók társadalombiztosítási szerve (*SVLFG*) részletesen összeszedte, s több nyelven ismerteti a [legfontosabb információkat](#), amelyek a 2021-ben beutazni kívánó szezonális munkavállalók beutaztatására, foglalkoztatására és biztosítására vonatkoznak. [2021-ben](#) Grúziából a bilaterális megállapodás

⁷⁶ Feltehetőleg féltek a Közép-Kelet európai munkavállalók a megfertőződéstől, mivel a szociális médián keresztül hamar elterjedt, hogy az utazás alatt nem tartják be a járványügyi szabályokat (teli repülőgépek, buszok), továbbá a munkáltatók sem tartják be a járványügyi, és a járvány folytán hozott különleges szabályokat, a szállásokon nem biztosítják a „fél kapacitással” működést. Továbbá nem tette vonzóvá a munkavállalást az sem, hogy a munkavállalók szabad mozgása jelentősen korlátozva volt, s a szervezett utazás révén (munkáltató bejelentette a rendőrségen a be- és kiutazást) nem tudtak a munkavállalók bármikor hazautazni. ld. ehhez [Initiative Faire Landarbeit Bericht 2020, Saisonarbeit in der Landwirtschaft](#)

⁷⁷ A Német Statisztikai Hivatal szerint többek között ez is volt az oka annak, hogy az eper- és spárgatermelés 19 százalékos visszaesést produkált. Ld. uo.

⁷⁸ ld. még [Raluca Bejan: COVID-19 and Disposable Migrant Workers](#), 2020. április

⁷⁹ ld. uo.

⁸⁰ ld. [BMEL: Konzeptpapier Saisonarbeiter in der Landwirtschaft im Hinblick auf den Arbeits- und Gesundheitsschutz](#), 2020. június

alapján 5000 munkavállaló érkezhethet szezonális munkára, az első csoportot májusra várják. A rövidtartamú foglalkoztatást [ismét meghosszabbították](#): 2021-ben 102 napra vagy négy hónapra emelték meg, amely márciustól októberig van érvényben. 2021-ben is megengedett a külföldi egyetemek, főiskolák diákjainak szemeszterek közötti szünetekben egy éven belül 90 napot meg nem haladó (akár szezonális) munkavállalása.

OLASZORSZÁG

Az elmúlt 30 évben, különösen Olaszország déli részén, a **mezőgazdaságban történő illegális munkavállalás volt az olasz munkaerőpiacra jutás útja**. A migráció nem hatékony kezelése hozzájárult egy önmagát menedzselő, informális mobilitáshoz, a mezőgazdasági szektorban történő munkavállaláshoz, amelyet már akkor is erősen az illegalitás, a törvényeknek nem megfelelő foglalkoztatás jellemezett. Az ideérkezett migránsok gyakran maradtak délen, s **kivárták a szisztematikus regularizációt** (1990, 1995, 1998 és 2009), amely lehetővé tette számukra, hogy Észak-Olaszországba vagy egy másik uniós országba költözzenek. Ez aztán egy folyamatos illegális munkaerőforrást/-utánpótlást biztosító rendszer lett.⁸¹

A 2008-as válsággal a korábban északra, a városokba költözött migránsok visszaköltöztek vidékre, és a mezőgazdaságban helyezkedtek el, ahol találkozott a visszavándorolt és az újonnan érkező migrációs utánpótlás.

2015-ben a **mezőgazdaságban foglalkoztatottak 48 százaléka külföldi** volt.⁸² A szektorban alkalmazottak (kb. 430 ezer) több mint 50 százaléka dolgozott hivatalos papírok nélkül, akiknek 80 százaléka volt külföldi.⁸³ 2016-ban 1 035 654 fő dolgozott a mezőgazdaságban, akiknek **1/3-a volt külföldi (286 940): uniós 49%, harmadik országbeli állampolgár 51%**.⁸⁴ A legtöbben Romániából, Marokkóból, Indiából, Albániából, Lengyelországból, Tunéziából, Bulgáriából, Szenegálból és Kínából érkeztek.⁸⁵

Az olasz nemzeti statisztikai hivatal becslései szerint az informális gazdaság kibocsátása 2016-ban mintegy 210 milliárd EUR volt (a GDP 12,4 százaléka). Ennek mintegy 37,2 százaléka a be nem jelentett munkavégzésnek tulajdonítható. Ez különösen a kiszolgáltatott csoportokat, például a migránsokat, a nőket és a kiskorúakat érinti. A 2017 óta működő új munkaügyi felügyelőség külön figyelmet szentel a mezőgazdaságban a '*caporalato*' jelenségének,⁸⁶ melynek esetében magas a jogsértés és a munkaerő-kizsákmányolás kockázata, különösen az illegális migránsok tekintetében.⁸⁷ 2020 januárjában az [ENSZ élelmezésügyi szakértője](#) felhívta a figyelmet arra, hogy az élelmiszer előállításban, mezőgazdaságban kizsákmányolás történik

⁸¹ Open Society, European Policy Institute: [Is Italian agriculture a 'pull factor' for irregular migration – and, if so, why?](#), 2018. december, 6.o.

⁸² Ez 843 ezerből kb. 405 ezer főt jelent.

⁸³ Id. uo.

⁸⁴ Ebből a 2004-ben csatlakozott országokból – Ciprus és Málta kivételével – 151 706 fő volt.

⁸⁵ További részletes adatokhoz ld. [Crea: Il Contributo dei lavoratori stranieri all'agricoltura Italiana](#), 2019. és [Piemontról](#)

⁸⁶ Maffiaszerű toborzás, valamint az illegálisan érkezett emberek éhbérért, embertelen körülmények között való dolgoztatása, egyfajta modernkori rabszolgaság, ami 2012 óta büntetőjogi szankciót von maga után. Id. ehhez még [www.ec.europa.eu/migrant-integration/news/italy-new-law-combating-severe-labour-exploitation-finally-entered-into-force](#)

⁸⁷ Id. Tanács ajánlása Olaszország 2019. évi nemzeti reformprogramjáról, amelyben véleményezi Olaszország 2019. évi stabilitási programját, [COM \(2019\) 512 final](#)

Olaszországban. A foglalkoztatási körülmények miatt az elmúlt hat évben 1500 munkavállaló halt meg.⁸⁸

A **szezonális munkavállalást** először 1949-ben tartalmazta az olasz jog, azonban 1965-ig semmilyen rendelkezés nem tartozott hozzá. **1965-ben szabályozta egy köztársasági elnöki rendelet**⁸⁹ az Európai Gazdasági Közösségek állampolgárainak tartózkodását és körkörös migrálását. Ez a rendelet vezette be a szezonális munkavállaló (*lavoratori stagionali*) fogalmát, s engedélyezte tartózkodásukat, amennyiben a szerződésüket az olasz konzulátus/követség/misszió jóváhagyta. Az **első igazi szezonális munkavállalókkal foglalkozó szabályozás** („*Dini Decree*”) **1995-ben** született,⁹⁰ amely bevezette a **szezonális munkavállalókra vonatkozó kvótát**⁹¹ és tartalmazta a beutazásra és tartózkodásra vonatkozó feltételeket.

1988-ban az ún. „*Turco-Napolitano*” jogszabály⁹² vezette be általánosan Olaszországban a kvótarendszert, azaz évente meghatározta, hogy hány külföldi munkavállaló léphet be („*Decreti Flussi*”). A kvótaszám figyelembe vette a regionális munkaerőigényeket, a munkanélküliség alakulását. Ez a jogszabály lehetővé tette, hogy a szezonális munkavállalók hat hónapos engedélyt meg lehetett hosszabbítani kilenc hónapra. A munkáltatónak a munkaügyi minisztériumba be kellett adni egy nevekkel teli listát, s az alapján adták ki a szezonális munkavállalói engedélyt („*Nulla Osta*”). Amennyiben munkaerőigénye volt a munkáltatónak, de nem voltak konkrét jelöltjei, akkor a bilaterális egyezmény alapján listára került potenciális munkaerőket közvetítették ki. A munkáltatónak a kérvény benyújtásakor igazolnia kellett, hogy miként szállásolja el a szezonális munkavállalót, amit a minisztérium ellenőrzött az engedély kibocsátása előtt. *Turco-Napolitano* jogszabály azonos foglalkoztatási körülményeket írt elő, mint ami az olasz munkavállalókra vonatkozott.

2002-ben az ún. „*Bossi-Fini*” jogszabály⁹³ tette lehetővé, hogy a szezonális munkavállalási engedélyt összekapcsolják más szerződésekkel úgy, hogy kilenc hónapig dolgozhassanak a külföldiek, valamint a **szezonális munkavállalási engedély időtartama is kilenc hónap lett**. Továbbá bevezette a **több évre szóló engedélyt**, miszerint, ha valaki egymást követő két évben ugyanannál a munkáltatónál dolgozott, a többi három évben már csak az éves vízumot kell megszereznie, s dolgozhat ugyanazon munkán ugyanazon időszakban. A jogszabály előírta, hogy a munkáltatónak kell finanszíroznia a szezonális munkavállaló hazautazását.

Olaszországnak több kétoldalú foglalkoztatási egyezménye is van,⁹⁴ de csak két országgal, **Albániával** (1996) és **Tunéziával** (2000) írt alá kifejezetten **szezonális munkavállalók foglalkoztatásáról szóló államközi egyezményt**,⁹⁵ amelynek célja, hogy az általános kvótából

⁸⁸ Id. még [Italy: NGOs concerned for migrant farmworkers](#), 2020. április

⁸⁹ D.P.R. 30 dicembre 1965 n.1656

⁹⁰ Decreto-Legge 18 novembre 1995 n.489

⁹¹ Az általános kvótán belül a szezonális foglalkoztatásra szánt kvóta mind 2018-ban, mind 2019-ben már 50% fölött mozgott. 2019-ben 30 850-ből 18 ezer volt.

⁹² Legge 6 marzo 1998 n.40

⁹³ Legge 30 luglio 2002 n.189

⁹⁴ Id. ehhez A. López-Sala, Y. Molinero, M. Jolivet, T. Eremenko, C. Beauchemin, S. Samuk és E. Consterdine: [Seasonal Immigrant Workers and Programs in UK, France, Spain and Italy](#), 2016., 41.o.

⁹⁵ Az olasz szakszervezet CGIL-FLAI (*Federazione Lavoratori AgroIndustria*) szintén aláírt a társ tuniszi szakszervezettel UGT-vel (*Union générale tunisienne du travail*) egy megállapodást (2013) a mezőgazdasági szezonális munkavállalók foglalkoztatásáról.

egy meghatározott volument biztosítsanak évente ezen országoknak abból a célból, hogy elkerüljék a kontrolálatlan migrációt. Az olaszok a származási országban a potenciális munkaerőknek a munkához szükséges képzettség elsajátításához ingyenes képzéseket, valamint olasz nyelvtanfolyamokat tartanak.

A járvány előtt a mezőgazdaságban alkalmazott külföldi munkaerő száma kb. 368 ezer fő volt, amelynek nagy részét románok (98 011), marokkóiak (35 787), indiaiak (35 355) és albánok (33 568) adták.⁹⁶ A határok lezárásával minimum ennyi munkavállalóra volt szüksége a mezőgazdaságnak. A legnagyobb mezőgazdasági szövetség, [Coldiretti](#) szerint **2020-ban 205 ezerrel kevesebb szezonális munkavállalóval kell számolni, amelyből 105 ezer körül szokott lenni a román munkavállalók száma.**

Az olasz [szakszervezetek vészharangot kongattak](#) a szektor teljes összeomlását előrevetítve. A munkaerőhiány enyhítésére Olaszország **ismét a regularizációt választotta.** A [2020 májusi döntés](#) ('Decreti Rilancio ') szerint 600 ezer fő illegális helyzetét kívánták legalizálni, amelyből 300 ezer főnek a következő betakarítási időszak végéig a mezőgazdaságban kellett dolgoznia, maximum hat hónapig.⁹⁷ Azok kérhették helyzetük legalizálását, akik a mezőgazdaságban, halászatban vagy háztartásban dolgoztak, s 2019 októbere óta voltak illegálisan az országban. Ők hat hónapos tartózkodást igényelhetek abból a célból, hogy munkát keressenek. Továbbá, a munkáltató a nem jogszerűen, szerződés nélkül foglalkoztatott külföldi vagy olasz munkavállaló jogi helyzetét is rendezhette.⁹⁸ További munkaerő nyerése céljából [meghosszabbították](#) a tartózkodási engedélyeket, köztük a szezonálisakat is 2020. június 15-ig.

A mezőgazdasági munkáltatók szervezete voucher rendszer bevezetését kérte, amellyel a diákok, nyugdíjasok, munkanélküli személyek dolgozhattak volna a mezőgazdaságban. Bár a [jobboldali pártok támogatták](#), a [szakszervezetek](#) ellene voltak attól tartva, hogy az ott dolgozókat még védtelenebbé tennék.

A mezőgazdasági munkáltatók szervezete kérte a kormánytól – német példára hivatkozva – zöld folyosók kialakítását, és a közép-kelet-európaiak szervezett beutaztatását. Tekintettel arra, hogy Olaszország volt Európában a járvány gócpontja, diplomácia tárgyalások ellenére, 2020 május közepéig nem érkeztek szezonális munkavállalók az országba.

Mintegy hathónapos késéssel 2020 októberében megjelent a rendelet,⁹⁹ amely **2020-ra 30 850 fős kvótát állapít meg a harmadik országbeliekre, amelyből 18 ezres kvóta vonatkozik a mezőgazdaságban és turizmusban dolgozó szezonális munkavállalókra.** A szezonális munkavállalók az alábbi országokból jöhetnek: Albánia, Algéria, Banglades, Bosznia-Hercegovina, Egyiptom, El Salvador, Etiópia, Gambia, Ghána, India, Elefántcsontpart, Japán, Kosovo, Mali, Marokkó, Mauritius, Moldova, Montenegró, Niger, Nigéria, Észak-Macedónia, Pakisztán, Fülöp-szigetek, Koreai Köztársaság, Szenegál, Szerbia, Sri Lanka, Szudán, Tunézia és Ukrajna.¹⁰⁰

⁹⁶ Id. [COVID: the seasonal task force to save crops has landed](#), 2021. április

⁹⁷ Augusztus 15-ig a minisztériumi portálon 207 542 fő regisztrált. [EMN Bulletin](#), 2020. november

⁹⁸ Többen kifogásolták az ismételt regularizációt. Id. ehhez [www.ilpost.it/2020/05/14/regolarizzazione-migranti/](#)

⁹⁹ Id. Hivatalos Közlöny 252. szám, 2020. október 12. és [www.visa-guru.com/italys-seasonal-work-visa-lavoro-stagionale/](#)

¹⁰⁰ Id. még [Seasonal and non seasonal work permits under the new “Decreto flussi”](#), 2020. október

2021 áprilisában megérkeztek repülővel az első szervezeten utaztatott marokkói szezonális munkavállalók.¹⁰¹

SPANYOLORSZÁG

Az Európai Unió egyik **legnagyobb mezőgazdasági piaca**, Kína és az USA mellett a világ vezető exportőre, továbbá az **EU legnagyobb gyümölcs és zöldség exportőre**. A legnagyobb olívaolaj gyártó ország is, a világ olívaolaj termelésének 50 százalékát adja.

Spanyolországon belül Huelva (Andalúzia)¹⁰² és Lleida (Katalónia) a legjelentősebb mezőgazdasági területek: míg Huelva adja a piros gyümölcsök exportjának 78 %-át (ennek fele földieper, a többi málna, áfonya és egyéb bogyósok), addig Katalónia a magos gyümölcsök (barack, körte, stb.) termelésének fő területe. Mivel az **exporttermelés folyamatosan növekszik**, egyre több és **több szezonális munkavállalóra van szükség**, amelyet külföldi munkaerővel pótolnak, mivel a spanyol munkavállalók nem szívesen dolgoznak a mezőgazdaságban nyújtott bérekért.

Szezonális idénymunkára az első külföldiek az 1980-as években érkeztek, Marokkóból és Nyugat-Afrikából (Szenegál és Gambia).¹⁰³ Az **1990-es évek végén megindultak az államilag szervezett toborzó programok a származási országban**, először Marokkóban, Kelet-Európában (Lengyelország, Románia és Bulgária) és Latin-Amerikában. 2002 után a toborzási programok mellett a **kvótarendszer** lett a szezonális munkavállalók fogadásának jogi kerete. A rendszerben azok az országok élveztek előnyt, amellyel Spanyolország kétoldali megállapodásra lépett (Marokkó, Kolumbia, Ecuador, Románia, Dominikai Köztársaság, Lengyelország, Bulgária, később Mauritánia és Ukrajna). Míg a megállapodásokat az állam kötötte, addig a kvóta szétosztása a munkáltatók kezében volt. A munkáltatói igények és az állami érdek sokszor különbözött, gyakori volt a feszültség, különösen, amikor Spanyolország 2006-ban szerződött Gambiával, Guinea Conakryval, Cape Verde-vel, Malival és Szenegállal (2007). 2002 után ugyanakkor megfigyelhető volt, hogy az **afrikai szezonális munkavállalók helyett a munkáltatók inkább lengyel munkavállalókat, később marokkói nőket foglalkoztattak** s foglalkoztatnak a mai napig (különösen gyümölcsfeldolgozásban).

Az **állami toborzási program** (*Gestión Colectiva de las Contrataciones en Origen, GECCO*)¹⁰⁴ értelmében a munkáltatónak állásajánlatot¹⁰⁵ kell(ett) előterjeszteni a foglalkoztatási szolgálatnak (regionális vagy központi szinten) a munka tervezett megkezdése előtt legalább három hónappal. A foglalkoztatási szolgálat megvizsgálja, hogy az adott munkára van-e a munkaerőpiacon hazai munkaerő (munkaerőpiaci vizsgálat). 25 nap elteltével, amennyiben nincsen kiközvetíthető hazai munkaerő, a munkáltató elutazik abba az országba, ahol az **állami program a származási és a spanyol adminisztrációval együttesen toboroz munkaerőt**. Ezt csak a nagy munkáltatók engedhetik meg maguknak. A kisebb munkáltatók díj ellenében a

¹⁰¹ [In Italy there is no manpower due to the pandemic, the first seasonal workers arrive from Morocco](#), 2021. április

¹⁰² Több tízezer hektáron van melegház itt felépítve, ami az úrből is látszik, ezért műanyagszigetnek nevezik. Évente 2,5 milliárd euro bevétele van zöldség- és gyümölcsexportból.

¹⁰³ Spanyolul *trabajadores de temporada o campana*-nak hívják a szezonális munkavállalókat, akik az első idegenrendészeti törvény (1985) elfogadása előtti 1979. október 4-i rendeletben is így szerepeltek. Az angol nyelvű szakirodalom 'seasonal or campaign workers' szavakat használja.

¹⁰⁴ A mezőgazdaságon belül a piros gyümölcsök munkaerő igénye nagymértékben függ a GECCO-tól. Csak a GECCO kb. 600 vállalkozást foglal magában, amely munkaerőt kölcsönöz.

¹⁰⁵ Állásajánlat lehet általános, tehát nem személyre szabott vagy névre szabott visszatérő esetén.

munkáltatói érdekképviseleti szervek segítségét veszik igénybe. A **munkáltató egy teljes munkaidős állást kínál, amely maximum 25 napra engedélyezi az ettől való eltérést** (pl. rossz idő esetére). Ez azt jelenti, hogy a **külföldi munkások úgy érkeznek Spanyolországba, hogy biztosak abban, hogy a szerződésük hosszának legalább 75 százalékára fognak bért kapni**. A munkáltató felelős a szezonális munkavállaló beutazásának intézéséért (pl. vízum), szervezi és fizeti az oda-vissza utaztatását, valamint tartózkodása alatt biztosítja elszállásolását a munkavállalónak. Cserébe a szezonális munkavállalónak a határozott idejű szerződése lejártával vissza kell utaznia hazájába, amit azzal igazol, hogy a **vízum lejártát követő egy hónapon belül azon a konzulátuson, amely a spanyol vízumot kiadta, jelentkezik**. Ennek elmulasztása azzal jár(t), hogy az illető nem vehet/ett részt később ismételt a programban. Akik viszont jelentkeznek, a következő toborzáskor előnyt élveznek, azaz névre szóló szerződést kapnak, és dolgozhatnak ugyanazon munkáltatónál. **Ez a gyakorlat hozta létre a körkörös migrációt** a szezonális munkavállalás területén Spanyolországban, szűkítve annak lehetőségét, hogy a szezonális munkavállalók illegálisan Spanyolországban maradjanak.¹⁰⁶

A szezonális munkavállalók azonos jogokat élveznek a hazai munkavállalókkal, különösen a szociális és egészségügyi jogok területén. A szezonális munkavállalókra vonatkoznak a kollektív megállapodások is. Katalóniában két ilyen szerződés van: az egyik a mezőgazdaság és állattenyésztés területére, a másik az élelmiszer feldolgozásra vonatkozik. A kollektív szerződés tartalmazza a heti 40 órás munkahetet, illetve a túlóra elrendelés szabályait (maximum 10 óra/nap). Míg az élelmiszer feldolgozásban dolgozók az általános társadalmi biztosítási rendszerben biztosítottak, addig a földeken kint dolgozók a mezőgazdasági dolgozók saját társadalombiztosítási rendszerében, amely jobb ellátást biztosít, pl. munkanélküli ellátást is. Andalúziában több ilyen kollektív megállapodás is létezik provinciánként, azonban a huelvai földeken dolgozó munkavállalóknak biztosított a legkisebb védelem. 231/2020 királyi rendelettel megemelték a minimálbért, így 950/euro/hó (azaz 7,41 euro/óra), amit 14 naponként fizetnek. Vannak olyan kollektív megállapodások is, amelyek rendezik a szálláshely és a munkahely közötti közlekedésre járó támogatást is (pl. 0,20 euro/km fizetés).¹⁰⁷

Katalóniában az *Unió de Pagesos* a szakszervezetekkel (*CCOO* és *UGT*) együtt kezdetektől fogva részt vett a toborzásban rugalmasan reagálva a kereslet-kínálat igényeire, koordinálta a munkaerőmozgását a farmerek és tanácsok között, ellenőrizte a szálláshelyeket, s segített a felmerült problémák megoldásában. A 2008-as gazdasági válság előtt Unió de Pagesos 12–13 ezer munkaerőt szervezett be a mezőgazdaságba. Mivel a válsággal megszűnt a program anyagi támogatása, ez a szervezet eltűnt, s így az utóbbi években Katalóniába csak 2–3 ezer személy érkezett, akikből 300–500 fő Kolumbiából jött (visszatérők).

A **GECCO program** működése nem kritika nélküli, különösen az utóbbi időben, amikor **jelentősen megcsappant a segítséggel érkező külföldiek száma**. A farmerek és a munkaerő-kölcsönző vállalkozások szerint a GECCO programnak sokkal jobban koordinálnak kellene

¹⁰⁶ Ld. [Orden ISM/1289/2020, de 28 de diciembre, por la que se regula la gestión colectiva de contrataciones en origen para 2021](#) (BOE de 31 de diciembre de 2020).

¹⁰⁷ A közlekedés, szállíttatás megoldása a járványban komoly gondokat okozott mind a munkáltatóknak mind a munkavállalóknak. Számos helyen a közösségi buszközlekedés útvonalát kiterjesztették. Szigorúan ellenőrizték, hogy egy gépjárműben csak két személy utazhat egyszerre. Sok esetben viszont, ha nem tudták megoldani a közlekedést, a munkáltató betegszabadságra küldte a munkavállalót. (ld. [B. Güell – B. Garcés-Mascareñas: Agricultural seasonal workers in times of COVID-19 in Spain](#), 47. o.)

lennie, a rendszerben a mezőgazdasági tanácsok (*mesas agrarias*) nem kellő hatékonysággal dolgoznak. Szerintük, ha a rendszer tartományi szint helyett nemzeti szinten működne, akkor elkerülhető lenne, hogy a munkavállaló ugyanazon időszakban kétszer is regisztráljon a társadalombiztosítási rendszerbe. Ez ugyanakkor az adatvédelmi szabályok rendezését kívánná meg. Mások szerint a rendszerbe jobban be kellene kapcsolni a munkaügyi hivatalokat (*Servicio de Empleo Público Estatal, SEPE*), akik elvileg a rendszer, a láncolat részei a munkaerőpiaci vizsgálat elvégzése folytán. A mezőgazdasági szektor ugyanakkor nem használja a munkaügyi szolgálat szolgáltatásait munkaerőkeresés céljából. Jelenleg a munkaügyi szervek tartományonként vannak szervezve, nagy önállósággal, így függetlenül dolgoznak egymástól, amely nehezíti a nemzeti szinten való koordinációt. Kritizálják a GECCO rendszerét az [intézményesített interszekcionális diszkrimináció](#) miatt is, mivel a toborzási eljárásban Marokkóban olyan 25–45 év közötti vidéki nőket keresnek, akik kevés társadalmi, gazdasági forrással, ugyanakkor családi felelősséggel rendelkeznek, hogy biztosítva legyen visszatérésük a munkaszerződés lejártakor. A városi és nagyon fiatal nők esetében ugyanis nagyobb a kockázat, hogy Spanyolországban maradnak.¹⁰⁸ Négyből egy marokkói nő illegálisan így is Spanyolországban marad.¹⁰⁹ [Az extrém szegénységgel és emberi jogokkal foglalkozó ENSZ különleges jelentéstevő, Philip Alston 2020. februári jelentése](#) szerint a huelvai munkavállalók mostoha körülmények között élnek, műanyagból, papírdobozokból összerakott viskókban, ahol nincs se áram, se víz, semmilyen egészségügyi berendezés, ahol lehetetlen betartani a szociális távolságot és a járványügyi, fertőtlenítési, egészségügyi szabályokat. Mindez egy olyan területen történik, ami évi 600 millió eurót termel a bogyósgyümölcs szektorban. Nagyon sok munkáltató és politikus szemében ugyanakkor a GECCO rendszer mind a mai napig egy példaértékű toborzási rendszer.¹¹⁰

Bár a 2008-as gazdasági válságban a kormány befagyasztotta a programokat, a mezőgazdaságban a migránsok dominanciája továbbra is megfigyelhető volt. Ennek két oka volt; egyrészt azok a migráns munkavállalók, akik már legálisan letelepedtek és korábban a mezőgazdaságban dolgoztak munkanélkülivé válásukkor visszatértek a mezőgazdaságba, másrészt a munkáltatók – a GECCO program mellőzésével – továbbra is toboroztak a származási országokban, különösen Közép-Kelet Európában (Romániában és Bulgáriában), amelyre most már az uniós jog ezen országok csatlakozásával lehetőséget adott.

Katalónia és Andalúzia mezőgazdasági munkáltatói folyamatosan nyomást gyakorolnak az államra a kvóták megemlése céljából. Míg Andalúziában a munkaügyi szervezet nyitott a kérdésre, és 2017 óta jelentős kvótanövekedés megy végbe, addig Katalóniában csökkentették azt, s csak a visszatérő migránsokat fogadják, akik viszont évről-évre idősebbek lesznek.

A munkáltatói szövetségek és a farmerek egyre kevésbé bíznak a GECCO rendszerben a bürokratikusága és a teljesítendő követelmények (utazás finanszírozása, szálláshely biztosítása) miatt. Ezért munkaerő-kölcsönző vállalkozásokhoz fordulnak, akik leveszik ezeket a terheket a vállalkozókról.

¹⁰⁸ Id. ehhez Women's Link Worldwide: [Moroccan women working in the strawberry farms of Huelva province working and housing conditions for women hired in their country of origin, 2019.](#)

¹⁰⁹ Verité. Fair Labour worldwide. [Case Study: African Migrants in the Strawberry Fields and Greenhouses of Spain during the Pandemic](#), 2020. június 23.

¹¹⁰ Id. ehhez J. A. M. Domínguez – M. Gordo Márquez – F. J. García Delgado: [Temporary “contracts in origin” as policy to control immigration in Spain: the “Huelva model”](#), 2009. június

A GECCO állami toborzási rendszert súlyosan érintették a vilá járvány terjedésének megakadályozása végett bevezetett határzárak. Lleida¹¹¹ nem tudta fogadnia a várt 400 kolumbiai munkavállalót, Huelvanak meg kellett szervezni 7000 idénymunkásnő hazautaztatását [Marokkóba](#),¹¹² akik 2019 decembere és 2020 márciusa között érkeztek. Legtöbbjük csak júliusban tudott hazatérni, addig tovább alkalmazták őket (kb. 1700 fő), mivel a program szerint 2020. március és 2020. június között további 10 ezer munkavállalónak kellett volna érkeznie. A **határok lezárása miatt számos munkáltatónak nem térültek meg a toborzás előre kifizetett költségei** (kiválasztási eljárás, utazási költségek stb.). A munkaerőhiányt megpróbálták helyi munkaerővel, legálisan letelepedett migránsokkal pótolni (migráns munkavállaló hozza a migráns ismerősét).

A 2008-as gazdasági válság, valamint a 2012-es munkaerőpiaci reform óta lett **közkedvelt** a munkáltatóknál a **munkaerő-kölcsönző vállalkozások alkalmazása** a szezonálisan megnövekedett munkaerőigény kielégítésére. A munkaerő-kölcsönzésben foglalkoztatottakat sokszor nem védi kollektív megállapodás, és jellemzően projekt munkára vagy szolgáltatásra szóló szerződést kapnak, ami nem biztosítja az alkalmazásuk bérének 75 százalékát (ld. GECCO rendszer). A kritikák egyre erősebbek a munkaerő-kölcsönzőkkel szemben, mivel nem tartják be a kollektív szerződéseket, nem biztosítanak tisztességes szállást, munkafeltételeket a munkavállalóknak. A járvány kitörésekor a munkaerő-kölcsönző vállalkozások olyan „biztonságos viselkedéssel” foglalkozó levelet bocsátottak ki a munkavállalóknak, amely szerint, ha nem is rendelkeznek formális munkaszerződéssel, az országban szabadon mozoghatnak. Tették ezt akkor, amikor még a szezonális munkavállalóknak nem volt joguk a szabad mozgás tilalma miatt szabadon mozogniuk.

Elindult közben Portugáliához és Olaszországhoz hasonlóan egy regularizációs kampány (*arraigo*) is, amelynek hírére – a járvány miatti lezárások és a tartományok közötti szabad mozgás tilalmának ellenére – Spanyolország különböző régióiból, de még a szigeteiről is, özönlöttek a nem dokumentált, illegálisan tartózkodó harmadik országbeliek a mezőgazdasággal foglalkozó területekre. Ezeknek a potenciális munkavállalóknak az érkezése azonban komoly gondokat okozott (elszállásolás, munka biztosítása). Végül – Portugáliával és Olaszországgal ellentétben – **Spanyolországban nem valósult meg a papírok nélküli, illegálisan tartózkodó migránsok legalizációja.**

A munkaerőhiány leküzdésére a munkáltatói érdekképviselői szervek nyomást gyakoroltak a kormányzatra, s követelték az **egészségügyi kordonok** kialakítását annak érdekében, hogy a szezonális munkavállalók be tudjanak utazni Spanyolországba. Először romániai munkavállalók repülőgéppel történő beutaztatását próbálták megszervezni, azonban ez nem sikerült, így busszal szállították őket. A tervezett 5–6 ezer román munkavállalóból végül kb. 2500 fő érkezett Lleida-ba. Próbálták Lleidába átvinni azokat a marokkói női idénymunkásokat, akik Huelva-ban dolgoztak, s a határzár miatt nem tudtak hazatérni, de a Lleida-i munkáltatók nem kérték őket, mert ragaszkodtak azokhoz a munkavállalóikhoz, akik a korábbi években náluk dolgoztak (pl. románok), mivel azokat már betanították a gépek használatára s kellő gyakorlattal rendelkeztek. Ragaszkodtak ahhoz is, hogy az ilyen személyeket alkalmazzák

¹¹¹ Évente kb. 15 ezer idénymunkást fogad.

¹¹² Huelvába 19 ezer marokkói nőt választottak ki a marokkói Munkaügyi Minisztérium segítségével, abból márciusig mindössze 7 ezer tudott belépni az országba. Marokkó 2020. március 13-án lezárta határait. ld. ehhez még [El virus frena la llegada de temporeras marroquíes y pone en riesgo la campaña de la fresa](#)

először, mert velük állandó szezonális munkaszerződésük (*contrato fijo-discontinuo*) van.¹¹³ Leida-ban végül 2020-ban a termelés 20 százalékkal esett vissza a rossz időjárás miatt, így végül kevesebb munkaerőre volt szükségük.

Annak érdekében, hogy a kormány elkerülje a munkaerőhiányt, április elején elfogadott egy királyi rendeletet ([Real Decreto 13/2020](#)), amelynek célja **további potenciális munkavállalók vonzása a mezőgazdaságba**: 18–21 év közötti fiatal migránsok, akik korábban védelem alatt álltak, és csak a 20. életévük betöltésével vállalhatnak munkát; akiknek lejárt a tartózkodási engedélyük 2020. március és június 30. között; a menekültkérők; a munkanélküliek, akik nem esnek munkanélküli segélyüktől akkor sem, ha a mezőgazdaságban dolgoznak. Ez alapján nem sokan kezdtek a mezőgazdaságban dolgozni, sokan elálltak a lehetőségtől, amikor a munka- és szálláskörülményekkel, valamint a nehéz fizikai munkával szembesültek. Továbbá, a kormány április 20-án elfogadta, hogy **a mezőgazdasági munkavállalók nélkülözhetetlen munkavállalóknak minősülnek, s egy igazolást kaptak, hogy a tartományok között korlátlanul tudjanak mozogni** munkavállalás céljából.

A médiában több tudósítás is napvilágot látott, hogy milyen embertelen, megalázó körülmények között élnek ezek az idénymunkások, ahol a járványügyi szabályok betarthatatlansága folytán járványügyi gócpontok alakultak ki.¹¹⁴

ÖSSZEGZÉS

Manapság a mezőgazdasági munka alulértékelt, alulfizetett, kevésbé gépesített/automatizált, munkaigényes. A mezőgazdasági munkát a képzetlen vagy az alulképzett munkaerő területének tartják. A mezőgazdasági, s különösen a szezonális munkavállalók gyakran nem részesülnek megfelelő munkajogi, munkabiztonsági, egészségvédelmi és szociális biztonsági védelemben. A mezőgazdasági munkát a munka szezonális, változó intenzivitása, valamint az időjárás- és munkakörülmények miatt a hazai, helyi munkaerők már a múltban is könnyen átengedték és átengedik ma is a szegényebb országokból érkező külföldi munkavállalóknak.

A COVID-19 járvány megmutatta, hogy a külföldi munkaerő az európai mezőgazdasági termelés és az élelmiszerellátás működésének alapja. A határok lezárásával teremtett káosz és a szociális partnerek aggóató levelei folytán az Európai Bizottság hamar felismerte ezt, és a mezőgazdasági szezonális munkavállalókat kritikus ágazatban dolgozóknak, kritikus foglalkozást gyakorlóknak nyilvánította azzal a céllal, hogy az országok közötti utazásukat – a tagállamok felszólítása révén – biztosítani tudja.

A hiányzó szezonális munkaerő pótlására a tagállamok átmeneti, rövidtávú megoldásokat kerestek. Tekintettel azonban a járvány tartamára, s az ebből eredő, ismételten megjelenő problémákra a tagállamoknak hosszabb távon felül kell vizsgálniuk migrációs politikáikat,

¹¹³ Ez a típusú szerződés azt jelenti, hogy a munkavállalónak állandó szerződése van egy vállalattal, de a munkavállaló egy évben csak meghatározott hónapokat dolgozik. A legtöbb ilyen munkavállaló Kelet-Európában, Marokkóban és kisebb mértékben Szenegálban lakik. Vannak munkavállalók, akik 30, 40 éve így dolgoznak, s közben már spanyol állampolgárságot is szereztek. Ez a típusú szerződés biztosítja a körkörös migrációt.

¹¹⁴ [Case Study: African Migrants in the Strawberry Fields and Greenhouses of Spain during the Pandemic](#)

szembe kell nézniük a jelenlegi szezonális munkaerőt toborzó rendszereik erősségeivel és gyengeségeivel, s ezeket újra kell formálniuk, esetleg definiálniuk.

Az ILO szerint a jövőben az országoknak a szezonális munkavállalók strukturális hozzájárulását a nemzetpolitikájukba be kell építeniük; a munkaerő migrációt szélesebb kontextusba kell helyezniük, azaz az ipari, oktatási, munkaerőpiaci, adózási és szociális/jóléti politika összefüggéseibe, ahol szerepet kell kapnia a mezőgazdasági munkához szükséges képesség, képzettség megőrzésének, továbbfejlesztésének, valamint elismerésének. A mezőgazdasági munkavállalók speciális tudással, gyakorlattal rendelkeznek, amelyeket a munka során szereztek meg, vagy a munkáltatók által finanszírozott betanításaikkal, képzésükkel. 2020-ban sok tagállamban előfordult, hogy a munkaerőhiány ellenére a munkáltatók ragaszkodtak a hozzájuk visszatérő idénymunkásokhoz, szezonális munkavállalóhoz a helyi munkavállalók helyett, akik helyenként hatalmas károkat okoztak a gazdáknak. Az ILO szerint itt az idő, hogy ez az *'essential work'* elismerést nyerjen, társadalmi státuszában, megítélésben „felfokozzák” arra a szintre, amilyen szinten a mezőgazdaságban dolgozó szezonális munkavállalók hozzájárulnak az élethez. Az elismerés jelenti a férfiak és nők közötti bérek kiegyenlítését, a minimumjövedelmek bevezetését, valamint a szociális párbeszéd mechanizmusát és érdekvédelmük erősítését.

Szükség van a határokon átívelő együttműködésre a fogadó és a származási országok között, így a munkavállalók lakó- és munkakörülményeik rendszeres ellenőrzésére. A jogi alapú megközelítések fejlesztése a kétoldalú államközi egyezményeken keresztül csökkentheti a származási és fogadási országok közötti egyensúlytalanságokat.¹¹⁵

De addig is rövidtávon és sürgősen a tagállamoknak meg kell hozniuk azokat a szükséges intézkedéseket, amelyek az idénymunkások számára tisztességes munka- és életkörülményeket biztosítanak; fel kell hívniük a figyelmet az idénymunkásokat érintő munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági követelményekre; segíteniük kell a munkáltatókat a jogi követelmények teljesítésében és abban, hogy egyértelmű tájékoztatást nyújtsanak a munkavállalóknak, leginkább gyakorlati iránymutatás elkészítésével; szigorítaniuk kell a munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági normák megfelelő alkalmazásának biztosítását szolgáló helyszíni ellenőrzéseket, s meg kell tenniük a szükséges lépéseket az idénymunkások által végzett be nem jelentett munkavégzés visszaszorítására. Az Európai Bizottság felkérte az Európai Munkaügyi Hatóságot (ELA-t) egy együttműködési és információcsere-fórum létrehozására a tagállami hatóságok számára, a tagállamok honlapjain az idénymunkásoknak nyújtott tájékoztatások felülvizsgálatára, valamint ezek javításának támogatására.¹¹⁶

¹¹⁵ ILO: [Seasonal Migrant Workers' Schemes: Rethinking Fundamental Principles and Mechanisms in light of COVID-19](#), 2020. május

¹¹⁶ Európai Bizottság Közleménye: Iránymutatás a COVID-19 járvány kontextusában az EU-ban dolgozó idénymunkásokról, [C\(2020\) 4813 final](#)

BIBLIOGRÁFIA

AHDB: [The impact of Brexit on the UK agricultural workforce](#), 2016. szeptember

R. Bejan: [COVID-19 and Disposable Migrant Workers](#), 2020. április

M. Bergfeld – S. Farris: [The COVID-19 Crisis and the End of the “Low-skilled” Worker](#), 2020. május

BMEL: [Einsatz von Drittstaatsangehörigen und Asylbewerbern als Erntehelfer Bundesagentur für Arbeit folgt Vorschlag der Bundesagrarinministerin](#), 2020. április

BMEL: [Konzeptpapier Saisonarbeiter in der Landwirtschaft im Hinblick auf den Arbeits- und Gesundheitsschutz](#), 2020. június

Coldiretti: [COVID: the seasonal task force to save crops has landed](#), 2021. április

DARES: [What place does seasonal employment occupy in France?](#), 2019. december

J. A. M. Domínguez – M. Gordo Márquez – F. J. García Delgado: [Temporary “contracts in origin” as policy to control immigration in Spain: the “Huelva model”](#), 2009. június

Egyesült Királyság kormányának [honlapja](#)

Egyesült Királyság Parlamentjének [honlapja](#)

EMN: [Attracting and Protecting Seasonal Workers from Third Countries, Németország](#), 2020. december

Gesamtverband der deutschen Land- und Forstwirtschaftlichen Arbeitgeberverbände ([GLFA](#))

Élelmiszeripari, Mezőgazdasági és Turisztikai Szakszervezetek Európai Szövetsége, [EFFAT](#), [FoodDrinkEurope](#)

ENSZ (UN): [Italy: Food system exploits smallholder farmers and workers - UN food expert](#), 2020. január

[EUR-lex](#)

Európai Alapítvány az Élet és Munkakörülmények Javításáért (Eurofound): [COVID-19: Implications for employment and working life](#), 2021. február

Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ (ECDC): [COVID-19 clusters and outbreaks in occupational settings in the EU/EEA and the UK](#), 2020. augusztus

Európai Bizottság: [Migration in EU Rural Areas](#), 2019.

Európai Migrációs Hálózat (EMN): [Attracting and protecting the rights of seasonal workers in the EU and United Kingdom](#), 2020. december

Európai Parlament: [Protecting the EU agri-food supply chain in the face of COVID-19](#), 2020.

Európai Parlament: [Migrant seasonal workers in the European agricultural sector](#), 2021. február

Európai Parlament: [Magasabb fokú védelmet kér a határt átlépő munkavállalók és időnymunkások számára az EP a koronavírus idején](#), 2020. június 30.

Európai Szakszervezetek Konföderációja (ETUC): [National measures targeting seasonal workers to address labour shortages \(particularly in the agricultural sector\)](#), 2020. június

EU Statisztikai Hivatala, [Eurostat](#)

FAO: [The impact of COVID-19 on seasonal and circular migration](#)

Forget V. – Herault B. – Depeyrot J.N. – Hugonnet M. – Beaujeu R.: [ActifAgri: transformations des emplois et des activités en agriculture](#), 2019.

[Francia jogtár](#)

J. Gertel – Sarah Ruth Sippel: *Seasonal Workers in Mediterranean Agriculture, The social costs of eating fresh*, Earthscan form Routledge, 2014

Gesamtverband der deutschen Land- und Forstwirtschaftlichen Arbeitgeberverbände ([GLFA](#))

B. Güell – B. Garcés-Mascareñas: [Agricultural seasonal workers in times of COVID-19 in Spain](#), 2020. december

L. Humer – A. Spiegelfeld: [Seasonal Workers from Third Countries in Austria, 2020](#)

ILO: [Migrant Workers in Commercial Agriculture](#), 2016.

ILO: [Seasonal Migrant Workers' Schemes: Rethinking Fundamental Principles and Mechanisms in light of COVID-19](#), 2020. május

Industriegewerkschaft Bauen-Agara-Umwelt (IGBAU), [Initiative Faire Landarbeit Bericht 2020, Saisonarbeit in der Landwirtschaft](#)

International Organisation of Migration (IOM): [Annual Policy Report, Austria, 2019](#)

IPES FOOD: [Towards a common food policy for the European Union](#), 2019. február

R. Krakowsky: [Growing Intra-EU Migrations in the Era of Coronavirus?](#), 2020. május

A. López-Sala, Y. Molinero, M. Jolivet, T. Eremenko, C. Beauchemin, S. Samuk és E. Consterdine: [Seasonal Immigrant Workers and Programs in UK, France, Spain and Italy](#), 2016.

Migration Advisory Committee: [Migrant Seasonal Workers](#), The impact on the horticulture and food processing sectors of closing the Seasonal Agricultural Workers Scheme and the Sectors Based Scheme, 2013. május

Migration Policy Institute: [Seasonal Worker Programmes in Europe Promising practices and ongoing challenges](#), 2020. február

C. Mitaritonna – L. Ragot: [After COVID-19, will seasonal migrant agricultural workers in Europe be replaced by robots?](#), Policy Brief, CEPII, 3. szám, 2020. június

[Német jogtár](#)

Német Szövetségi Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Minisztérium (BMEL) [honlapja](#)

Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO): [108. sz. egyezmény](#)

Olasz Mezőgazdasági, Élelmezésügyi és Erdészeti Minisztérium (CREA) [honlapja](#)

Olasz Parlament [honlapja](#)

Open Society, European Policy Institute: [Is Italian agriculture a ‘pull factor’ for irregular migration – and, if so, why?](#), 2018. december

Open Society, European Policy Institute: [Migration and agricultural work in Italy: the reasons for a problematic relationship](#), 2018. december

Open Society, European Policy Institute: [Are agri-food workers only exploited in Southern Europe?](#), Case studies on migrant labour in Germany, the Netherlands, and Sweden, 2020. július

Osztrák Gazdasági Kamara (WKO): [Änderungen der EU-Saisonier-Richtlinie](#)

[Osztrák jogtár](#)

K. Popp: [Seasonal migration and COVID-19: undercounted, undervalued and underprotected](#), 2020. augusztus

S. Ruth Sippel – Jörg Gertel: [Shared Insecurities? Farmers and Workers in Bouches-du-Rhône](#), 2014.

[Spanyol jogtár](#)

[SVLFG](#)

The Expert Council on Integration and Migration, [SVR Research Unit](#)

Unió mezőgazdasági szakmai szövetségek munkáltatói csoportja, [GEOPA-COPA](#)

Verité. Fair Labour worldwide. [Case Study: African Migrants in the Strawberry Fields and Greenhouses of Spain during the Pandemic](#), 2020. június

WIFO: [Winter Season 2020-21: 83 Percent Fewer Overnight Stays Expected](#), Recent WIFO Tourism Analysis, 2021. február

WIFO: [Beschäftigung 2020: Bilanz nach einem Jahr COVID-19-Pandemie, 1/2021.](#)

Women’s Link Worldwide organisation: [Moroccan women working in the strawberry farms of Huelva province working and housing conditions for women hired in their country of origin, 2019.](#)